

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNDE SINAV KAYGISI
İLE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU VE
SOSYAL ONAY İHTİYACI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Beyzanur KARAKOÇ

Danışman
Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Beyzanur KARAKOÇ

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı ile Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 19.07.2023

Sayfa Sayısı : 82

Tez : Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

Danışmanları

Dizin Terimleri : Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu, Sosyal Onay İhtiyacı

Türkçe Özet : Bu çalışmada, lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki incelenmiştir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Beyzanur KARAKOÇ

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı**

**LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNDE SINAV KAYGISI
İLE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU VE
SOSYAL ONAY İHTİYACI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Beyzanur KARAKOÇ

**Danışman
Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN**

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Beyzanur KARAKOÇ

.../.../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Beyzanur Karakoç'un Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı ile Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Kinik Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN
(Danışman)

Üye

Prof. Dr. Canan TANIDIR

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

... / ... / 2023

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, İstanbul’da lise son sınıfa devam eden 137 kız ve 88 erkek olmak üzere toplam 225 öğrenci ile gönüllülük esasına dayalı olarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların demografik bilgilerini tespit etmeyi amaçlayan Kişisel Bilgi Formu, Westside Sınav Kaygısı Ölçeği, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği ve Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS-25 istatistik programı kullanılmıştır. Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı cinsiyet, yaş grubu ve anne baba birliktelik durumuna göre değerlendirilirken bağımsız gruplar t testi; anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyine göre değerlendirilirken ise tek yönlü anova analizi kullanılmıştır. Tek yönlü anova analizinde tespit edilen anlamlı farkların belirlenebilmesi için post-hoc testlerinden Tukey testi kullanılmış; lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki ise pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal onay ihtiyacına ait toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları, literatür bilgilerine dayandırılarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal onay ihtiyacı

SUMMARY

The aim of this research is to examine the relationship between high school seniors' exam anxiety, fear of negative evaluation and need for social approval. For this purpose, the research was carried out on a voluntary basis with a total of 225 students, including 137 girls and 88 boys attending the senior year of high school in İstanbul. Personal Information Form, Westside Exam Anxiety Scale, Fear of Negative Evaluation Scale and Need for Social Approval Scale were used within the scope of the research, which aimed to determine the demographic information of the participants. SPSS-25 statistical program was used in the analysis of the data obtained in the research. While the exam anxiety, fear of negative evaluation and the need for social approval of high school seniors were evaluated according to gender, age group and parental union status, independent groups t test; one-way anova analysis was used while evaluating according to mother's education level and father's education level. Tukey's test, one of the post-hoc tests, was used to determine the significant differences detected in the one-way anova analysis; The relationship between high school seniors' exam anxiety, fear of negative evaluation and need for social approval was evaluated with Pearson correlation analysis. As a result of the analysis, it was found that there was a positive and significant relationship between the exam anxiety, fear of negative evaluation the total score of the need for social approval and the dimensions of sensitivity to the judgments of others, social withdrawal and leaving a positive impression. The results of the research were interpreted based on the literature information.

Keywords: Anxiety, exam anxiety, fear of negative evaluation, need for social approval

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
EKLER LİSTESİ	vii
ÖNSÖZ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6. Tanımlar.....	5

İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kaygı.....	6
2.1.1. Kaygı Türleri	7
2.2. Sınav Kaygısı.....	7
2.2.1. Sınav Kaygısının Nedenleri.....	9
2.2.2. Sınav Kaygısının Belirtileri	12
2.2.3. Sınav Kaygısı ile Başa Çıkma	13
2.3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	15
2.4. Sosyal Onay İhtiyacı.....	17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	20
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	20
3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	20
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	20
3.3.2. Westside Sınav Kaygısı Ölçeği (WSKÖ).....	21
3.3.3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu (ODKÖ).....	22
3.3.4. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ).....	22

3.4. Araştırmanın Etik İzinleri	23
3.5. Verilerin Analizi	23

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular	25
4.2. Araştırmaya Ait Tanımlayıcı Bulgular	26
4.3. Araştırma Verilerinin Dağılımına Yönelik Bulgular	27
4.4. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarına Yönelik Elde Edilen Bulgular 28	
4.5. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Yönelik Elde Edilen Bulgular	30
4.6. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarına Yönelik Elde Edilen Bulgular	32
4.7. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	37

BEŞİNCİ BÖLÜM TARTIŞMA

5.1. Sınav Kaygısına Yönelik Sonuçların Tartışılması.....	40
5.2. Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Yönelik Sonuçların Tartışılması.....	42
5.3. Sosyal Onay İhtiyacına Yönelik Sonuçların Tartışılması.....	44
5.4. Sınav Kaygısı ile Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Tartışılması.....	46
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
KAYNAKÇA	52
EKLER.....	60

KISALTMALAR

WSKÖ	:	Westside Sınav Kaygısı Ölçeği
ODKÖ	:	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği
SOİÖ	:	Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği
SPSS	:	Statistical Package for Social Sciences

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Demografik Bilgilerine Yönelik Hesap Edilen Frekans ve Yüzde Değerleri	25
Tablo 4.2. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacına Ait Tanımlayıcı İstatistikler	26
Tablo 4.3. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacına Ait Normallik Kontrolleri	27
Tablo 4.4. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları.....	28
Tablo 4.5. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Yaş Grubuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları.....	28
Tablo 4.6. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları	29
Tablo 4.7. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları	29
Tablo 4.8. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları.....	30
Tablo 4.9. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları	30
Tablo 4.10. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Yaş Grubuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları	31
Tablo 4.11. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları	31
Tablo 4.12. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları	31
Tablo 4.13. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları.....	32
Tablo 4.14. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları.....	32
Tablo 4.15. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Yaş Grubuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları.....	33
Tablo 4.16. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları	34
Tablo 4.17. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları.....	35
Tablo 4.18. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları.....	36
Tablo 4.19. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Bulguları	37
Tablo 4.20. Araştırma Hipotezlerinin Kabul veya Ret Durumları	38

EKLER LİSTESİ

- EK-A** Bilgilendirilmiş Onam Formu
- EK-B** Kişisel Bilgi Formu
- EK-C** Westside Sınav Kaygısı Ölçeği
- EK-D** Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği
- EK-E** Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği
- EK-F** Etik Kurul Karar Örneği
- EK-G** İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Uygulama İzni

ÖNSÖZ

Tez danışmanlığımı yürüten, bilgisiyle yoluma ışık olan değerli hocam Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN'a teşekkür ederim.

Bana olan inancını her zaman kalbimde hissettiğim annem Şükran KARAKOÇ'a ve babam Adnan KARAKOÇ'a, her daim yanımda olan ablam Tuğba BOZYEL'e ve hayatta bana farklı bir bakış açısı sunan abim Mürsel KARAKOÇ'a çok teşekkür ederim.

Bu süreçte desteğini esirgemeyen arkadaşlarım Elif BERK'e, Nermin Eda OKTAY'a, Dilara GÜLER'e ve kuzenim Elif Ceyda KAYTAZOĞLU'na teşekkür ederim.

Tez çalışmamı sevgili yeğenlerim Ömer Asaf BOZYEL ve Yusuf Aras BOZYEL'e ithaf ediyorum.

GİRİŞ

Öğrenciler eğitim hayatında başarılarının değerlendirilmesi adına birçok kez sınava girmektedir (Rana & Mahmood, 2010). Çoğunlukla görülen bu duruma kaygı duygusu eşlik etmektedir (Bacanlı ve Sürücü, 2006). Sınav kaygısı; kişinin sınav ile ilgili olumlu olmayan düşüncelerinin fazlalaşması, fizyolojik olarak uyarılması ile dikkatini toplamakta güçlük yaşaması bunun sonucunda da edindiği bilgileri uygun bir şekilde kullanmasını, etkili bir şekilde ders çalışmasını zorlaştıran yoğun duygu durumu olarak nitelendirilmektedir (Sever, 2022). Yapılan araştırmalar kaygının düşük düzeyde olmasının verilen görevlerdeki başarıyı yükselttiğini ancak yüksek düzeyde sınav kaygısının başarıyı olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir (Kring, Johnson, Davison & Neale, 2015).

Sınav dönemleri, ergenlik dönemindeki öğrencilerin kaygıyı en yoğun yaşadıkları dönem olmaktadır (Köse, Yılmaz ve Göktaş, 2018). Bu dönemdeki öğrencilerin eğitim hayatında girdiği en önemli sınavlardan biri üniversiteye giriş sınavıdır. Ergenliğin bu döneminde hem biyolojik hem psikolojik açıdan pek çok değişim meydana gelmekte ve ileride hangi mesleği seçeceğini kararı verilmektedir. Anne babanın çok fazla beklenti içerisinde olması ve sınava hazırlanma süreci öğrencinin yaşadığı kaygının artmasına neden olmaktadır (Dursun, 2022). Sınavdan başarılı olmama veya diğer insanların değerlendireceği korkusu neticesinde ise sınav kaygısı yaşanmaktadır (Aydın, 2017). DSM-5'te herhangi tanı kategorisinde bulunmamasına rağmen araştırmacılar sosyal fobi için yapılan tanımlama ile benzer özellikleri taşıması ve başkaları tarafından değerlendirilme korkusu sebebi ile sınav kaygısının sosyal fobi kategorisinde yer alması gerektiğini ileri sürmektedir (Bögels vd., 2010).

Sosyal fobinin esası olan olumsuz değerlendirilme korkusu, kişinin diğer insanlar tarafından olumsuz yönde değerlendirileceğine dair düşüncelere sebep olan kaygı şeklinde nitelendirilmektedir (Çetin, Doğan ve Sapmaz, 2010; Uğur, 2018). Bu kaygı kişinin; becerileri ve performansı ile ilgili kuşku duymasına, yanlış yaparsa çevresindekilerin onu dışlayacağını düşünmesine yol açmaktadır (Avcı, 2019). Öğrenciler, sınavların değerlendirme içermesi ve stres yaşatmasından dolayı olumsuz değerlendirilme korkusunu deneyimleyebilmektedirler (Ezer, 2020).

İnsanların tutumlarına yön veren sosyal onay ihtiyacı kavramı, kişinin öbür insanların onay ve övgüsünü aramaya yatkın olması anlamına gelmektedir (Karaşar, 2014). Sosyal onay ihtiyacı fazla olan insanlar; takdir alacağı, etrafındaki insanların kabul edip onay vereceği tutumları sergilemeye meyilli olmakta ve olumsuz değerlendirilmekten korkmaktadır (Twenge & Im, 2007). Ergenlik döneminde belirgin olarak görülen sosyal onay ihtiyacı ile sosyal fobinin birbiriyle bağlantılı olduğu düşünülmüştür. (Karaşar, 2014; Karaşar ve Öğülmüş, 2020). Chiba, Iketani, Han ve Ono (2009), sosyal onay ihtiyacı fazla olan kişilerin iyi bir izlenim oluşturmaya önem verdiğini ve sosyal fobiye yatkın olduğunu ifade etmiştir. Leary ve Kowalski (1995) ise sosyal onay ihtiyacı fazla olan kişilerin sosyal onay ihtiyacı az olan kişilere oranla daha fazla sosyal fobiye sahip olduğunu belirtmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1.1. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmada ‘‘Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında ilişki var mıdır?’’ sorusu araştırmanın esas problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Günümüzde birçok öğrenci sınav kaygısı ile ilgili zorluk yaşamaktadır. Öğrencilerin yaşadığı sınav kaygısı sınav sonucunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı lise son sınıf öğrencilerinde sıklıkla karşılaşılan sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın amacı kapsamında oluşturulan hipotezler aşağıdaki gibidir:

H1: Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı düzeyi demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2: Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait başkalarının yargılarına duyarlılık boyutu demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H3: Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait sosyal geri çekilme boyutu demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H4: Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait olumlu izlenim bırakma boyutu demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H5: Lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H6: Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı düzeyi ile sosyal onay ihtiyacına ait boyutlar arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

H7: Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı düzeyi ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

H8: Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait boyutlar ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Literatür incelendiğinde lise öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı ve kaygı düzeylerinin incelendiği çalışmaya rastlanmaktadır. Yahşi (2018) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin kaygı düzeylerinin sosyal onay ihtiyacına ait sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma alt boyutu ile anlamlı düzeyde ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Güner (2022) tarafından yapılan çalışmada ortaöğretim öğrencilerinde olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal onay ihtiyacı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu ancak olumsuz değerlendirilme korkusu ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Erözkan (2011) yaptığı çalışmada sosyal kaygının sosyal onay ihtiyacını yordadığını tespit etmiştir. Sınav kaygısı ve sosyal kaygı, kaygı bozuklukları arasında yer almaktadır. Ergenlik döneminde sosyal onay ihtiyacı belirgin bir şekilde görülmektedir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). O nedenle lise son sınıf öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı ve sınav kaygısı arasında anlamlı düzeyde ilişkinin olacağı düşünülmektedir.

Lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı sıklıkla görülmektedir. Bu araştırma ile sınav kaygısının olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı ile ilişkisi bilimsel olarak gösterilecektir. Bu değişkenlerin bir arada kullanıldığı araştırmaların sınırlı düzeyde olması nedeniyle bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguların ilgili ve soruna ilişkin çözüm yollarının planlanmasında yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının araştırmanın amacına uygun olduğu kabul edilmiştir.

2. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçme aracında yer alan soruları içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

3. Araştırmaya katılan öğrencilerin araştırma evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada yer alan sınırlılıklar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Araştırma İstanbul ili Kâğıthane ilçesindeki bir özel öğretim kursu, Beşiktaş ilçesindeki bir özel öğretim kursu ve Beyoğlu ilçesindeki bir Anadolu Lisesi ile sınırlıdır.

2. Araştırma lise son sınıfa giden ve araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan 225 öğrenci ile sınırlıdır.

3. Araştırma uygulamanın yapıldığı Nisan 2023 tarihi ile sınırlıdır.

4. Araştırma bulguları, ölçek verileri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sınav Kaygısı: Kişinin sınava hazırlanırken edindiği bilgileri sınav zamanında etkili olarak kullanmasına mâni olan, başarısını olumsuz yönde etkileyen yoğun kaygıdır (Cherry, 2021).

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu: Kişinin diğer insanların değerlendirmeleri ile ilgili endişe hissetmesi, diğerlerinin olumsuz yönde değerlendireceğine dair beklentide bulunması ve olumsuz değerlendirildiğinde sıkıntı yaşamasıdır (Watson & Friend, 1969).

Sosyal Onay İhtiyacı: Diğerlerinin fikirlerinin ve beklentilerinin kişi için önem taşıması, kişinin sosyal olarak etkileşime girdiği durumlarda diğer kişilerle uzlaşan tutum sergilemesidir (Karaşar, 2014).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Tezin bu bölümünde kaygı, sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı kavramları açıklanmıştır.

2.1. Kaygı

Kaygı kelimesi köken olarak eski Yunanca 'da korku, endişe ve merak anlamlarında kullanılan *anxietas* kelimesinden gelmektedir (Köknel, 1989). Kaygı kelimesi Türkçede ise üzüntü, olumsuz bir durum olacağına yönelik düşünceyle oluşan ve sebebi belirli olmayan gerginlik anlamında kullanılmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2020). Amerikan Psikoloji Derneği (2020) ise kaygıyı, yaygın bir tehdide odaklanan endişe ve bedensel gerginlik belirtileri ile nitelendirilen geleceğe yönelik uzun süreli tepki olarak tanımlamaktadır.

Geçmişte biyolojik bir kavram olarak kullanılan kaygı kavramı, Sigmund Freud'un *egonun bir işlevi* tanımlamasıyla 19. yüzyılın ilk yarısında psikoloji bilimine dâhil edilmiştir (Çetin, 2022; Manav, 2011).

Kaygı, gelecekte olması beklenen tehlikeli durum ile ilgili endişe hissedilmesi olarak tanımlanan tepkidir. Örneğin bir öğrenci lisans eğitimini tamamladıktan sonra iş bulamama ihtimalinin hissettirdiği endişe ile kaygı yaşayabilmektedir. Kaygı duymak her zaman için olumsuz değildir. Kaygı, gelecek zamandaki tehlikeli durumları ayırt etmemize ve buna yönelik organizasyon yapmamıza yaramaktadır. Kişinin önlem alması için motive etmekte ve tehlikeli olan gizil durumlardan kaçınmayı sağlamaktadır. Böylelikle gerçekleşme ihtimali olan sorunları düşünmeye yardımcı olmaktadır. Bu yönüyle kaygının uyum sağlayıcı işlevi vardır. Laboratuvarda yapılan araştırmalara göre kaygının az düzeyde olmasının verilen görevlerdeki başarıyı yükselttiği birçok kez görülmüştür. Yüksek düzeyde sınav kaygısı ise başarıyı negatif yönde etkilemektedir. Dolayısıyla hiç kaygı duyulmaması bir sorundur, az düzeyde kaygı duymak uyum sağlamaya yaramaktadır, çok fazla kaygı duymak ise yararlı değildir (Kring vd., 2015).

Kaygının kaynağı çocukluk dönemi yaşantılarından gelmektedir. Bu dönemde çocuğun fazla reddeden, aşağılayan ebeveyn tutumu ile karşı karşıya kalması; ergenlikte ise büyüklerinin dalga geçen yaklaşımları, ebeveynlerin cezalandırırken rahatsız edici yaklaşımları, çocuğun oynadığı cinsel içerikli oyunlara tepkiyle cevap verilmesi, anne ve babanın tutarsız beklentileri, anne ile babanın ayrılık sonrası dâhi tartışmayı sürdürmesi, çocuğun sosyalleşmeye başladığı zamanlarda zorluklar yaşaması, akranlarının rahatsız eden ve aşağılayan yaklaşımları kaygının biçimlenmesine sebep olabilmektedir (Şahin, 2019).

2.1.1. Kaygı Türleri

Spielberger (1966) kaygıyı durumluk kaygı ve sürekli kaygı olmak üzere iki tür olarak ele almıştır.

Durumluk Kaygı: Kişinin tehlikeli olarak algıladığı özel bir durum sonucunda ortaya çıkan duygusal reaksiyondur (Spielberger, 1972). Durumluk kaygı düzeyi kişinin algıladığı tehlikeli durumun sonlamasıyla birlikte azalmaktadır (Öner & LeCompte, 1985).

Sürekli Kaygı: Kişinin deneyimlediği durumları çoğu zaman stresli olarak algılamaya yatkın olmasıdır. Kişi yansız durumları da tehlikeli olarak yorumlamaktadır. Sürekli kaygısı fazla olan kişiler durumluk kaygıyı süre olarak daha sık ve şiddetli bir şekilde deneyimlemektedir. Durumluk kaygı belirli zamana ve duruma özgü kalıcı olmayan durum iken sürekli kaygı çevresel faktörlerden bağımsız olarak kişiliğin bir özelliği olması bakımından devamlıdır (Spielberger, 1972).

Sınav kaygısı, durumluk kaygı türüne örnek olarak verilmektedir fakat heyecanlı kişilik özelliğiyle de bağlantılıdır (Can, Dereboy ve Eskin, 2012). Alyaprak (2006) yaptığı çalışmada sınav kaygısı ile sürekli kaygı düzeyi arasında yüksek düzeyde olumlu ilişkinin varlığını tespit etmiştir.

2.2. Sınav Kaygısı

Dünyada çoğu ülke ve kültürde çalışılan sınav kaygısı kavramı, sınav ya da değerlendirilme esnasında öğrencinin deneyimlediği hoş olmayan duygular olarak

tarif edilmektedir (Bodas ve Ollendick, 2005; Totan ve Yavuz, 2009). Ülkede sınava verilen önem arttıkça sınav kaygısının da arttığı tespit edilmiştir (McDonald, 2001).

Ülkemizde her sene yüz binlerce öğrenci üniversiteye giriş sınavına girmektedir. Sınav dönemleri, ergenlik dönemindeki kişilerin kaygıyı deneyimledikleri en yoğun dönem olmaktadır (Köse, Yılmaz ve Göktaş, 2018). Lise son sınıf öğrencileri buldukları gelişim dönemine özgü olarak hem kimliğe sahip olmak ve kendini kabul ettirmeye çalışmak hem de geleceğe dönük kararlar vermek amacıyla ilgi ve becerilerine yönelik eğitim almak için emek vermektedirler, bunun sonucunda kaygı duymaktadırlar (Öztürk, 2022).

Richard Alpert, sınav kaygısı kavramını birincil olarak 1960 senelerinde bilimsel perspektiften incelemeye başlayan kişidir. Alpert, baskı görmenin sınavlarda başarıyı elde etmeye engel olduğunu fark etmiştir. Bunun aksine Ralph Haber, bu durumun sınavlardaki başarıyı olumlu yönde etkilediğini görmüştür. Sonuç olarak Alpert ve Haber'in bulguları iki tür kaygılı öğrencinin varlığını göstermektedir. İlkinde kaygı duymak başarının düşmesine neden olurken diğerinde kişi kaygı tarafından güdülenerek başarıyı elde etmektedir (Goleman, 1999; aktaran Alyaprak, 2006).

Sınav kaygısı, sınav öncesinde veya sınav esnasında meydana gelen endişe, dehşet ve başarısızlık korkusu ile birlikte fizyolojik aşırı uyarılma, gerilim ve bedensel belirtilerin birleşimidir (Malhotra, 2015; Zeidner, 1998). Sınav kaygısı üç bileşenden oluşmaktadır. "Bilişsel" ve "duygusal" temel bileşenlerini ilk defa Liebert ve Morris (1697) adlandırmış, Zeidner (1998) ise "davranışsal" bileşeni eklemiştir. Diğer ismi "endişe" olan "bilişsel" bileşen; sınava dair negatif beklentiler ve sınav esnasındaki başarısızlık ihtimali ile alakalı içsel konuşmalar olarak tanımlanmaktadır. Diğer ismi "duygusallık" olan "duygusal" bileşen; otonom sinir sisteminin aşırı uyarılması sonucu ortaya çıkan sinirlilik, gerginlik gibi fizyolojik semptomlardan oluşmaktadır. "Davranışsal" bileşen ise kişinin sınava eksik çalışması, gecikme ve kaçınma davranışlarını kapsamaktadır (Can vd., 2012; Ulusoy, Yavuz, Esen, Umut ve Karatepe, 2016).

Sınav kaygısı yaşayan kişide bilişsel olarak; sınavda başarısız olacağına, yeterli olmadığına, etrafındakilerin ondan daha akıllı olduğuna, sınav esnasında önceden edindiği bilgileri unutabileceğine, gireceği sınavın sonucunda birçok şeyin kötü olacağına ve başarı elde edemezse bu durumu artık telafi edemeyeceğine dair negatif

düşünceler oluşabilmektedir. Sınava odaklanmak yerine kişinin bunları düşünmesi dikkatini toplamasını ve odaklamasını olumsuz yönde etkilemekte ve sınava hazırlanma sürecinin etkililiğinin düşmesine neden olabilmektedir (Boyacıoğlu ve Küçük, 2011, s.43). Sınav öncesinde veya sınav esnasında yaşanan gerginlik, huzursuzluk, midenin bulanması gibi fizyolojik reaksiyonlar kişinin sınav kaygısını arttırmaktadır (Kılıç, 2014). Ders çalışmak için istekli olmama, ders çalışmaya başlamakta güçlük çekme, sınava girmek istememe sınav kaygısında yaşanan davranışsal reaksiyonlardan bazılarıdır (Soysal, 2019).

Dolayısıyla sınav kaygısı; kişinin akademik alandaki başarısını azaltan, potansiyelini gerçekleştirmesine mâni olan, eğitim sürecinin sekteye uğramasına yol açan, yaşantısı ve işindeki seçimini negatif yönde etkileyen önemli bir sorundur (Ergene, 1994).

Sınav kaygısı, DSM-5'te tanı kategorisinde bulunmamasına rağmen Böğels ve arkadaşları (2010) sosyal fobi için yapılan tanımlamanın sınav kaygısı ile hemen hemen aynı özellikleri taşıdığını bundan dolayı sosyal fobi kategorisine dâhil edilmesi gerektiğini öne sürmektedir. Dolayısıyla araştırmacılar, başkaları tarafından değerlendirilme korkusu sebebiyle sınav kaygısının sosyal fobi kategorisinde yer alması gerektiğini ileri sürmektedir.

2.2.1. Sınav Kaygısının Nedenleri

Sınav kaygısı, çocukluk çağında başlamakta, yaşamın sonraki zamanlarında etkisi git gide ortaya çıkmaktadır. Ev ortamındaki kuralların katı olması, anne babanın kısıtlayıcı yaklaşım sergilemesi, okulda verilen eğitimde otoriter yaklaşımın olması, öğretmenlerin negatif yaklaşımları, ceza uygulanması, okulda sınırlı puan verilmesi, okuduğu yılı geçmesi için şartların güç olması erken yıllarda sınav kaygısının oluşmasına neden olmaktadır (Erözkan, 2004).

Literatüre bakıldığında öğrencilerin sınav kaygısı yaşamasına neden olan birçok etmen bulunmaktadır.

Kurt (2006) sınav kaygısına neden olan etmenleri aşağıdaki başlıklar ile ifade etmiştir;

Genetik faktörler veya yatkınlık: Kişinin ailesinde kaygı seviyesi fazla olan biri mevcut ise kaygıya kalıtsal olarak yatkınlığı olabilir.

Aile içinde verilen yanlış eğitim: Ailenin aşırı baskıcı veya serbest yaklaşımı ile eğitim verilmesi kişide kaygı geliştirmektedir. Aşırı baskı uygulayan ebeveyn ile büyüyen çocuğun sınavdan aldığı sonuca değil, ebeveynlerinin sınav sonucuna nasıl yaklaşacağını öngörememesi veya bu yaklaşımın negatif olma ihtimaline odaklanması kaygı duymasına neden olabilmektedir.

Kişideki iç çatışmalar: Ailenin sınava dair istekleri ile öğrencinin isteklerinin örtüşmemesi sonucunda sınav kaygısı gelişebilmektedir. Üniversite sınavına hazırlanan öğrencinin üniversitede psikoloji bölümünü okumayı tercih etmesi ancak ailenin hukuk bölümünü okuması için ısrar etmesi bu duruma örnek olarak verilebilir.

Öğrenilmiş tepki olarak kaygı: Zaman zaman istemsiz bir şekilde reaksiyon verilmesi ile sınav kaygısı yaşanabilmektedir. Kişi sınava girmeden önce kusma, kalp atım hızının artması, karın ağrısı gibi fizyolojik semptomlar gösteriyor ise bu durum öğrenilmiş kaygıya işaret edebilir.

Sınav kaygısına neden olan asıl etmenlerden biri kişinin hiçbir zaman iyi yönde ilerlemeyeceğine ve bunun devamında iyi sonuçlar elde edemeyeceğine yönelik olumsuz düşünceleri yer almaktadır. Bunun kaynağı yaşadığı veya yaşayacağı durumu değerlendirirken düşünce hataları yapmaktır (Semerci, 2007). Bunlar aşağıda açıklanmıştır (Balkaner, 2021; Bereketoğlu, 2018; Semerci, 2007);

1. Aşırı genelleme: Kişinin yaşadığı bir durumdan elde ettiği sonucu diğer bütün durumlara genellemesidir. Örneğin; “Eğer bir sınavdan iyi bir sonuç elde edemezsen, bu diğer bütün sınavlardan da iyi bir sonuç elde edemeyeceğin anlamına gelir.”

2. Etiketleme: Kişinin kendisine yönelik olumlu olmayan, katı nitelendirmelerde bulunmasıdır. Örneğin; “Aptalım.”

3. Filtreleme: Kişinin yaşadığı durumların yalnızca olumlu olmayan kısımlarına yoğunlaşarak, olumlu olan kısımları görmemesidir. Örneğin; “Sınava yalnızca 3 gün var, birçok konuyu tekrarlamam gerek, derslere de devam sağlamam lazım.”

4. Felaketleştirme: Kişinin zihninde felaket içeren senaryolar oluşturması, bu senaryoları zihninde canlandırması, “ya şöyle olursa” gibi düşüncelerin zihnine

gelmesidir. Örneğin; “Sınavda başarılı olamayacağım, dilediğim üniversiteye gidemeyeceğim, ailem beni yok sayacak, arkadaşlarımın kazandığı üniversiteye gidemeyeceğim için ilişkimiz bozulacak.”

5. Ya Hep Ya Hiç: Kişinin durumları beyaz veya siyah gibi 2 uçta yorumlamasıdır. Bu düşünce hatası mükemmeliyetçi kişilik özelliğine kaynak olmaktadır. Bu kişiler hatalarında başarılı ve yeterli olmadığını düşünebilmektedir. Örneğin; “Sınav sonucum 85 gelirse başarılı biri değilimdir.”

6. Başarıyı Azımsama: Öbür kişilerin başarılarını büyütürken, kendi başarılarını aşağıda görür. Örneğin; “Arkadaşımın da Geometri sınavı sonucu 90 ancak o bu sınava daha çok hazırlandı ve bu sonucu hak etti.”

7. Olumluyu Geçersiz Kılma: Nedeni ne olursa olsun durumun olumlu yanını reddetmesidir. Yaşadığı durumu olumludan olumsuzla çekmesidir. Örneğin; “Sınavdan güzel bir puan aldım, ancak hatırladığım konular sorulduğu için bu sonucu elde ettim. Yoksa ben bu puanı elde edemezdim.”

8. Falcılık: Kişinin geleceğe yönelik durumlar ile ilgili olumlu olmayan varsayımlarda bulunup gerçekleşeceğine inanmasıdır. Örneğin; “Biliyorum, sınavdan iyi bir puan elde edemeyeceğim.”

9. Keyfi Çıkarsama: Kişinin yeterli ispatı bulunmamasına karşın deneyimlediği durumun sonucuna dair negatif anlam çıkarmasıdır. Matematik dersi için verilen görevi yapmakta güçlük yaşayan öğrencinin “Matematik sınavında iyi bir not elde edemeyeceğim.” diye sonuca ulaşması bu düşünce hatasına örnek olarak verilebilir.

Yurt içi ve yurt dışında sınav kaygısına etki eden etmenler birçok çalışma ile incelenmiştir. Bu çalışmaların sonuçlarına göre; öğrencinin başarı düzeyi, akademik olarak başarısının fazla olmasına dair isteğinin olması, çalışma tarzları hakkında bilgisinin olmaması, amaçlarının belirli olmaması, programsızlık, fikrini soracağı kişilerin olmaması, cinsiyeti, akran ortamı, kaç kardeşinin olduğu, anne babanın işi ve eğitim düzeyi, benlik saygısı düzeyinin az olması bu etmenlerdendir (Boyacıoğlu ve Küçük, 2011).

Öğrencinin çoğu kez okulda başarılı olmamasıyla büyükleri olumsuz değerlendirmelerde bulunmakta ve kişi zorlama, yeterli olduğunu hissetmeme, tehdit

gibi hoş olmayan duygular hissetmektedir. Bu durum ise öğrencinin sınav kaygısı yaşamasına neden olmaktadır (Öner 1990, aktaran; Değirmenci, 2020) .

Yapılan çalışmalara göre anne babanın tutumları kişinin sınav kaygısına etki etmektedir. Kişinin anne babasından veya öğretmenlerinden hissettiği sosyal destek arttıkça sınava kaygısında düşüş olmaktadır (Totan, 2018).

Bunlara ek olarak kişinin sınav kaygısı geliştirmesine neden olan diğer etmenler; mükemmeliyetçi, yapılan yorumlara karşı hassas olma gibi kişilik özellikleri; kalıtsal özellikler; anne babanın baskıcı, endişeli yaklaşımı; erken dönem yaşantılarında travmatik deneyimler olmasıdır (Mayer, 2008).

2.2.2. Sınav Kaygısının Belirtileri

Sınav kaygısının varlığı bilişsel belirtiler, fizyolojik belirtiler, duygusal belirtiler ve davranışsal belirtiler olmak üzere dört boyutta ele alınmaktadır (Dursun, 2022; Sever, 2022; Yolcu, 2015).

Bilişsel Belirtiler

- Başarılı olamayacağına dair negatif düşünceler, felaket senaryosu içeren yorumlar
- Dilediği sınav sonucunu elde edemediğinde etrafındakilerde hayal kırıklığına neden olacağını düşünme
- Sınava girecek olan akranlarıyla rekabet etme
- Anlamakta, öğrenmekte ve konsantre olmakta zorluk yaşama
- Önceden edindiği bilgileri unutma
- Düşünceleri düzenlemede zorluk yaşama

Fizyolojik Belirtiler

- Kalp atım hızının artması, nefesin daralması, göğüste ağrı yaşama
- Çok fazla terleme, titreme
- İştah ve uykuda sorun yaşama

- Midede bulantı, istifra etme ve ishal
- Vücutun bazı bölgelerindeki kaslarda kasılma
- Başın ve karnın ağrması, başın dönmesi
- Ağız kuruluğu
- Bayılma hissiyatı

Duygusal Belirtiler

- Öfke, gergin olma, daralma
- Yetersiz, çaresiz ve umutsuz hissetme
- Korku, panik olma
- Endişe
- Kontrolü kaybetme hissi

Davranışsal Belirtiler

- Vaktini verimli değerlendiremememe, ders çalışırken çalıştığı yerin çevresine bakınma
- Okula devam etmek ya da verilen ödevleri yapmak istememe
- Farklı etkinliklere katılımın azalması, sosyalleşebileceği alanlardan geri çekilme
- Devamlı rahatsızlık yakınmaları
- Tırnak yeme

2.2.3. Sınav Kaygısı ile Başa Çıkma

Baş çıkma kişilerin stres yaşatan olaylar karşısında etrafındakilerin beklentilerini karşılamak amacıyla kişinin oluşturduğu bilişsel ve davranışsal gayretlerdir (Lazarus & Folkman, 1984; aktaran Erözkan, 2004).

Stresle başa çıkmak için farklı stratejiler vardır. Bunlardan biri olan problem odaklı başa çıkma, dolaysız bir şekilde negatif olaylar ile baş ederken kişinin kendi

becerileriyle devamlı olarak gayret etmesidir. Problemi adlandırma, anlamlandırma, farklı seçenekler düzenlemek ve faydalı neticeler elde etmede bireysel gayretini vurgulayan başa çıkma yöntemidir. Bu stratejiler, etraf yerine kişisel bir durum hakkında dönüşüm yapmaya yol açabilmektedir. Stratejiyi iyi bir şekilde gerçekleştirmek için ise tecrübe ve kişinin kendisini denetleyebilme kabiliyeti gerekir (Chang, 1998; Folkman & Lazarus 1987; Lazarus, 1991, aktaran Erözkan, 2004).

Diğer stratejisi ise duygu odaklı başa çıkmadır. Bu strateji, olaya duygusal bir şekilde yaklaşarak stres oluşturan durumun tehlike düzeyini düşürmeye yaramaktadır. Stres etkenlerine yönelik zihinsel süreçleri duygusal seçimler haline getirerek tehlikeli olayın etkisini düşürmeye dair yolları, problemin bir kısmıyla ilgili olmayı, negatif olayları pozitif yanlarıyla ele almayı, pozitif kıyaslamalar yapmayı kapsamaktadır (Carver, Scheier & Weintraub, 1989; aktaran Erözkan, 2004).

Ebeveynler, çocukları adına uygun ortamı sağladıktan sonra şartlar ne olursa olsun destekleyeceğini çocuklarına hissettirmeleri önemlidir. Çocuk, ebeveynlerinin yakınlığını yalnızca başarı ile elde edemeyeceğini bilmelidir. Ebeveynler bunları sağlamasına rağmen, sınav kaygısının devam ettiğini fark ederse profesyonel destek almalıdır. Çocuk adına ise önce bakılması gereken, kaygı oluşturan zorluğunun bulunup bulunmadığının anlamaya çalışılmasıdır. Eğer böyle bir zorluğu bulunuyor ise birincil olarak bu zorluk tedavi edilmelidir (Semerci, 2006).

Bütün bunların haricinde sınav kaygısı ile başa çıkmak aşağıdaki koşulları sağlamak önemlidir (Semerci, 2006);

1. Genel Tedbirler

- Program oluşturmak
- Sistemli ders çalışmak
- Öğrendiklerini tekrar yapmak
- Günlük ve geleceğe yönelik amaçlar belirlemek
- Diğerlerinin ifade ettikleri yerine, kendi neticelerine yönelik karar almak
- Sosyal etkinliklerden tümüyle uzaklaşmayı, programlı olarak sürdürmek

2. Sınav Öncesinde

- Yeni, öğrenmediği bilgileri çalışmak için çabalamaması önemlidir.
- Doğru besin almak
- Kaliteli uyumak
- Egzersiz uygulamak

3.Sınav sabahı ve sınav anı

- Öğrenmediği bilgiler yerine öğrendiği bilgileri zihnine getirmek
- Sınava girmeden evvel akranlarıyla sohbet etmek, ebeveynleriyle bir arada olmak, tek başına kalmak gibi kişiyi rahatlatan olayların içinde olmak
- Sınav vaktini iyi kullanmak, ne kadar sorunun olduğunu ve sorulara harcayacağı vakti ayarlamak
- Açıklamaları dikkatli bir şekilde okumak ve bekleneni doğru kavramak önemlidir.

Sınav kaygısına dair terapiler ile ilgili yapılan araştırmalarda, bilişsel ve davranışçı ekollerin etkili olduğu görülmüştür. Bilişsel Davranışçı Terapide bireysel terapiye ek olarak grup terapisinin de etkili olduğu saptanmıştır. Bu ekoldeki grup terapisinde yer alan gevşeme egzersizleri, bilişsel yeniden yapılandırma, sistematik duyarsızlaştırma kişilerin sınava dair kaygı seviyelerinin azaltılmasında etkili olan teknikler olduğu yapılan araştırma ile saptanmıştır (Ulusoy vd., 2016).

2.3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu

DSM-V'teki yeni adlandırılması ile sosyal kaygı bozukluğu, diğerlerinin gözetiminde bulunabileceği sosyal durumlarda bulunduğu veya yalnızca tanımadığı kişilerle bir arada bulunduğu orantısız bir şekilde deneyimlenen ısrarcı korku olarak nitelendirilmektedir. Bu bozukluğa sahip insanlar çoğunlukla değerlendirilebilecekleri ortamlardan uzaklaşma eğilimine girmekte, kaygı içeren semptomlar yaşayarak utangaç tavırlar göstermektedir. Bu kişilerin çoğunlukla yaşadığı korkular; büyük kitlelerin önünde bir şeyler anlatmak, daha önce tanımadığı kişilerle tanışmak, sınıf veya toplantıda anlatım yapmak, yetkili kişilerle konuşmaktır (Kring vd., 2015).

Esas niteliği kişinin diğeri karşısında değerlendirilip küçük düşürüleceği, berbat bir durumda olacağı ile ilgili çok fazla ve devamlı bir şekilde korku hissetmesidir. Bilişsel davranışçı ekoller, sosyal kaygı bozukluğunun esasının olumsuz değerlendirilme korkusu olduğunu ileri sürmüştür (Çetin vd., 2010). Çünkü sosyal kaygısı olan kişiler diğeri insanların onu olumsuz yönde değerlendireceğine ve eleştireceğine yönelik inançların varlığına yatkındır (Teachman & Allen, 2007). Rapee ve Heimberg (1997) bu kişilerin performans sergilemesi gerektiği yerlerde, öbürlerinin kişiden normalden daha fazla düzeyde performans umdukları düşüncesine sahip olduğunu açıklamışlardır.

Sosyal kaygı bozukluğu genellikle kişilerin birbirini sosyal olarak etkilemesinin belirgin bir şekilde görüldüğü ergenlik çağında ortaya çıkmaktadır (Kring vd., 2015).

Olumsuz değerlendirilme korkusuna; test olmak, otorite figürü olan biriyle iletişim kurmak, konuşma yapmak, iş görüşmesine gitmek gibi kişinin değerlendirildiği durumlar yol açabilir. Bu durumlar toplumsal olarak etkileşimi, performansın sergilenmesini, değerlendirmeyi içerdiğinden dolayı olumsuz değerlendirilme korkusuna sahip kişiler için tehlikeli olarak algılanabilmektedir (Ezer, 2020).

Watson ve Friend (1969) birkaç özellik ile olumsuz değerlendirilme korkusunu açıklamıştır. Bunlar; öbür kişilerin değerlendirmesine bağlı kaygı yaşamak, bunu yaşayacağı yerlerden kaçınmak, değerlendirmelerin olumlu olmamasına ilişkin stres yaşamak, öbür kişilerin kendisini nasıl değerlendirdiğiyle ilgili tahminlerde bulunmaktır.

Öğrencinin olumsuz değerlendirilme korkusunun olması; başarılı olamayacağına dair korku oluşturarak, performanstan kaçınmaya yatkın olmasının fazlalaşması ile bağlantılı bir şekilde sınıftaki atışmalara katılmakta gönüllü olmama, düşüncelerinin doğru olmayacağı korkusu ile ifade etmekten kaçınma, akranlarının onu sorduğu sorulardan dolayı aşağılayacağına yönelik korku duymasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla olumsuz değerlendirilme korkusu öğrencilerin akademik hayatını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Alkan ve Bökeoğlu, 2020).

Olumsuz değerlendirilme korkusu sınav kaygısı ile bağlantılıdır. Sınavın stres yaşatması ve değerlendirilme içermesi yönüyle öğrenciler sınavlarda olumsuz

değerlendirilme korkusunu deneyimleyebilmektedir (Ezer, 2020). Literatürdeki yurt dışındaki çalışmalar, olumsuz değerlendirilme korkusu ile sınav kaygısı arasında hemergen (Chen,2002) hem de yetişkin (Hopko, 2003) kişilerde olumlu ilişkinin varlığını saptamıştır.

2.4. Sosyal Onay İhtiyacı

Sosyal onay ihtiyacı, kişinin öbürlerinin onayına gereksinim duyması ve onların onayını almamaktan uzak durmaya çabalaması olarak nitelendirilmektedir (Leite & Beretvas, 2005). Twenge ve Im (2007) bu kavramı öbürlerinin düşüncelerine uygun olma talebiyle beraber kaygı duymaya ve toplum tarafından kabullenilmeye dair talep olarak açıklamıştır. Ayrıca öbürlerinin beklentilerinin mühim olması, onların görüşlerinin ciddiye alınması, kişinin sosyalleştiği durumlarda uzlaşmaya dair tutumlara dikkat etmesi ile ilişkilidir. Bu durum kişinin kişisel beklenti ve taleplerine odaklanarak hayatını devam ettirmesinden ziyade diğerlerine daha fazla odaklanmasına yol açmaktadır (Karaşar ve Öğülmüş, 2016b).

Kişinin sahip olduğu kültür, sosyal onay ihtiyacı üzerinde etkili olmaktadır. Türk kültüründe öbür kişilerin düşünceleri, beklentileri kişinin tutumlarına yön vermektedir. Evine biri geldiğinde onu nasıl ağırlayacağı, evini nasıl dizeceği, kıyafet stilinin nasıl olacağı gibi durumlarda da Türk kültürün etkisini görmek mümkündür. Kültürümüzde bilhassa öbürlerinin yaşadıklarımız üzerinde ne söyleyeceğine dair düşünceler fazladır, bu düşünceler kişinin toplumsal hayatından eğitim hayatına kadar birçok noktada etkili olmaktadır. Sınav kaygısına neden olan “başarılı olmazsam öbür insanlara rezil olurum” diye düşünmekte sosyal onay ihtiyacının etkisi olabilir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016a).

Öztürk (2007)’e göre onay ihtiyacı, öbürlerinin beğenisini ve olumlu dönütlerini edinmeye dair ihtiyaçtır. Kimi kişiler sosyal onayın motivasyonun kökü olduğunu belirtmiştir. Bernstein (2011)’e göre kişilerin tutumlarının büyük bir kısmı hayranlık, onay arzusu ile güdülenmektedir. Conn (1963) ise onay motivasyonunu, bireyin duruma yönelik isteklere çoğunlukla uyum sağlaması, öbürlerinin düşüncelerinin ve kararlarının kişinin düşüncesine zor olmadan etki etmesi, kişiliği ölçen araçlarda kendisi ile ilgili neredeyse mükemmel biri şeklinde nitelendirmesidir. West (2013)

birçok kişinin değer duygularının sosyal onay ile ilişkili olduğunu açıklamıştır. Buna ek olarak onay arama tutumunun itaatkâr kişilerin niteliklerinden olduğunu ve onay arayan kişilerin diğerlerinin düşünceleriyle çok fazla kaygılandığını ifade etmiştir. Bununla birlikte West, bu kişilerin takdir edilmeyi ve tanınmayı istediğini, yardım etmekten hoşlandığını, başkalarını reddedemediğini, mükemmeliyetçi olduğunu belirtmiştir.

Crowne ve Marlowe (1964) yüksek seviyede sosyal onay ihtiyacı olan kişilerin niteliklerini şöyle ifade etmiştir;

- Onay almaya ve sevgi görmeye dair yoğun güdülleri vardır
- Başkalarını hoşnut kılma gereksinimi olmak, onların kişi ile ilgili güzel düşüncelerinin olmasına veya onaylanmak amacıyla onlarda pozitif etki bırakmaya çok fazla hassas olmak
- Öbürlerinin pozitif değerlendirmelerine fazla derecede bağımlı olmak
- Bireyin kendisini nasıl algıladığında ve yeterli olduğuna dair düşüncelerini şekillendirmesinde öbürlerinin düşüncelerinin ve değerlendirmelerinin fazla oranda etkin olması, kabul görmediğinde ise bireyin kendisini sorgulaması
- Pozitif değerlendirilmeye gereksinim duyduğundan otoritesini kuramamak
- Öbürlerinin alınması ile ilgili kaygı duyduğundan dolayı kendi taleplerinde ve tenkitlerinde ısrar etmeme

Sosyal onay ihtiyacı olmayan kişilerin niteliklerini ise şöyle ifade etmiştir;

- Öbür kişilerin değerlendirmelerinde, fikirlerinin etkisiyle yapılan manipülasyonlara karşı koyarlar.
- Toplumsal ödüller, itibar görmek, başkaları tarafından bilinir olmak ve doğru değerlendirmeler yerine kendi değerleri ile alakalıdır.
- Otorite figürü olan insanların negatif tavırları, karşı koymaları, onay vermemelerine rağmen kendi yargılarına göre ilerlerler.

Sosyal onay ihtiyacı ile sosyal kaygı ilişkili gibi gözükmektedir. Sosyal onay ihtiyacı olan kişinin diğer insanların beğenisi ve onların söyledikleri hakkında endişelenmesi yönüyle sosyal kaygıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Sosyal

kaygısı olan kişiler reddedilmek konusunda çok fazla hassastırlar ve öbür kişilerin fikirlerine yoğunlaşırlar. Diğer insanlar tarafından sosyal durumlarda olumlu olmayacak şekilde yargılanmaktan korku duyarlar. Bu kişiler, küçük düşürülmekten ve utanç hissetmekten korktukları için onay almayacağını öngördükleri sosyal ortamlardan kaçınabilmektedirler. Sosyal kaygı ve sosyal onay ihtiyacı ile ilgili diğer bir görüş, sosyal onay ihtiyacı olan kişilerin başkaları üzerinde pozitif bir etki oluşturmak amacıyla çok fazla motive olduklarından dolayı sosyal kaygıya yatkındırlar (Karaşar ve Baytemir, 2018). Leary ve Kowalski (1995) sosyal onay ihtiyacı fazla olan kişilerin sosyal onay ihtiyacı az olanlara oranla sosyal kaygı düzeyinin daha yüksek olmasına ilgi çekmiştir.

Ergenlik döneminde arkadaşlarından, kendi yaşıtı olan büyük arkadaş çevresinden kabul ve sevgi görmek kişi için önemli gereksinimdir. Bu gelişim dönemindeki kişiler başkaları onu kabul ettiğinde olumlu duygular deneyimler iken dışlandıklarında, yaşıtı olan arkadaş çevresi onu aşağıladığında çok fazla kaygı ve stres duyabilmektedir (Santrock, 2014). O sebeple bu dönemde sosyal onay ihtiyacı belirgin olmaktadır (Karaşar ve Öğülmüş, 2020). Sosyal onay ihtiyacı çocukluk döneminden ergenlik dönemine geçişte daha fazladır (Wilkinson, 2012). Sosyal onay ihtiyacı fazla olan kişiler, diğer insanların kendisi hakkındaki fikirleri ile aşırı kaygılanmaktadır. Ergenlik döneminde kişinin farklı değişimlere uğramasından ötürü kişi bir taraftan değişimlere adapte olmak için çabalarken diğer taraftan başka kişilerin kendisi hakkında hangi görüşte olduğu ve ne hissettiği kişinin kendisini algılayışı üzerinde etkili olmaktadır (Karaşar ve Öğülmüş, 2020). Ergenin bu değişimlere uğraması sebebi ile sosyal onay ihtiyacında yükseliş olmaktadır. Kişi diğerleri tarafından yapılan yorumlar, hoş olmayan yaklaşımlar karşısında epey hassas olmaktadır. Başka kişilerin onunla ilgili görüşleri, kişinin kendisine verdiği değer üzerinde etkili olmaktadır (Dolgin, 2014).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın tasarımı, nicel yaklaşımın temel alındığı korelasyonel bir araştırma niteliğindedir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada betimsel nitelikte ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim ve öğretim yılında İstanbul ili Beyoğlu ilçesindeki Anadolu Liseleri, Beşiktaş ve Kâğıthane ilçesindeki özel öğretim kurslarında öğrenim gören lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul ili Beyoğlu ilçesindeki bir Anadolu Lisesi, Beşiktaş ve Kâğıthane ilçesindeki bir özel öğretim kurslarında öğrenim gören velilerinden izin alınmış ve araştırmaya gönüllü olarak katılan, 137 kız 88 erkek olmak üzere toplamda 225 lise son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme yöntemi; uygun/elverişli örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak; ‘Westside Sınav Kaygısı Ölçeği’, ‘Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği’, ‘Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’ ve demografik bilgileri tespit etmeyi amaçlayan soruların yer aldığı araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Kişisel Bilgi Formu’ kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formunda katılımcının cinsiyet, yaş, anne ve baba eğitim düzeyi ve anne-baba birliktelik durumu bilgileri yer almaktadır. Kişisel bilgi formu EK-B’de verilmiştir.

3.3.2. Westside Sınav Kaygısı Ölçeği (WSKÖ)

Driscoll (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin Totan ve Yavuz (2009) tarafından üniversiteye giden öğrenciler için Türkçeye uyarlama çalışmaları yapılmıştır. Özgün formu geliştirilirken kişilerin sınav ile ilgili anksiyete seviyesini düşürmeye dair programın etkisini araştırmada kullanmak amaçlanmıştır. Ayrıca Driscoll (2007) ölçekten alınan sınav kaygısı puanları ile akademik başarının ilişkili olduğunu saptamıştır.

Driscoll (2007) ölçeği tek bir boyutta on madde şeklinde oluşturmuştur, Totan ve Yavuz (2009) ise ölçeği bir maddenin iki farklı işaret değişken şeklinde nitelendirilmesinin Türkçe dil bilgisi kuralları bakımından daha doğru olacağını gözeterek Türkçeye on bir madde şeklinde çevirmiştir. Ölçek maddeleri 5'li likert skalasında puanlanmaktadır. Totan ve Yavuz (2009) ölçeğin açıklanan varyansının betimleyici faktör analizinde %46,05 olduğunu, faktör yüklerinin .32-.78 arasında olan tek boyutlu yapının varlığı; doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğe ait tek faktörlü yapının doğrulandığı saptanmıştır. Ölçeğin madde toplam korelasyonları .47 ile .71 arasındadır, test tekrar test geçerliği .57 Cronbach alfa katsayısı da .89'dur.

Totan ve Yavuz 2018 yılında ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenciler için Westside Sınav Kaygısı Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını sağlamıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları lise ve ortaokul düzeyindeki modellere ait uyum iyiliği indeksleri düzeyi yeterlidir. Lise düzeyinde ölçeğin standartlaştırılmış parametre tahminleri 0,49-0,80 arasında iken ortaokulda 0,57-0,79 aralığında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ($p \leq 0,05$) düzeydedir. İç tutarlılık ve test- test tekrar yöntemleri ile ölçeğin güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Güvenirliğin araştırıldığı analiz sonucuna göre lise öğrencilerinde Cronbach alfa değeri 0,91, ortaokul öğrencilerinde ise 0,92 olarak bulunmuştur. Ölçüm iki hafta süreyle tekrar yapıldığında test-test tekrar analiz sonucuna göre iki uygulama arasında lisede .74, ortaokulda .72 olarak anlamlı düzeyde ($p \leq 0,001$) ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar lise ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin sınav kaygısını ölçmekte bu ölçekten yararlanılabileceğini ispatlamıştır (Totan ve Yavuz, 2018).

3.3.3. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu (ODKÖ)

Leary (1983) tarafından geliştirilen ölçeğin geliştirilme amacı kişinin diğerleri tarafından negatif veya düşmanca değerlendirilmelere olan toleransını ölçmektir. Endişe ve korku ifadelerinin bulunduğu, 5'li likert tipi derecelendirmeye sahip 12 madde yer almaktadır. Ölçeğe verilen yanıtlar hiç uygun değil ise 1, uygun değil ise 2, biraz uygun ise 3, uygun ise 4, tamamen uygun ise 5 şeklindedir. Ölçekte yer alan 8 madde olumsuz değerlendirilmeye dair endişe ve korku ifadelerinden oluşur iken tersten puanlanan 4 maddede olumsuz değerlendirilmeye dair endişe ve korkunun olmadığına dair ifadeler yer almaktadır. 12 maddeden oluşan ODKÖ, kısa olması ve basit bir şekilde değerlendirilebilmesi sebebiyle sosyal fobi çalışmalarında epey kullanılmaktadır.

Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) tarafından Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu'nun Türkçeye uyarlama çalışmaları yapılmıştır. Madde toplam korelasyonu ve faktör yükü kabul edilebilir seviyede olmadığından dördüncü madde çıkarılarak ölçek 11 madde haline gelmiş ve tekrar analizleri yapılmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .84, test- tekrar test güvenilirlik katsayısı .82, test yarılama yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağlantılı geçerliğini belirlemek için ise ÖDKÖ ile Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği arasındaki ilişkiye bakılmıştır. İki ölçek arasında .60 olarak anlamlı düzeyde ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ODKÖ Türkçe versiyonu geçerli ve güvenilirdir (Çetin, Doğan ve Sapmaz, 2010).

3.3.4. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ)

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından bireylerin sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 3 alt boyut olmak üzere 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları sırasıyla; başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakmadır. 5'li likert türü derecelendirmeye sahip ölçeğe verilebilecek yanıtlar; tamamen katılıyor ise 5, katılıyor ise 4, kararsız ise 3, katılmıyor ise 2, kesinlikle katılmıyor ise 1 şeklindedir; toplamda 25- 125 puan alınmaktadır. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin geneli için iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Ölçeği oluşturan üç alt boyutun iç tutarlılık

katsayısı; başkalarının yargılarına duyarlılık alt boyutu için .83, sosyal geri çekilme alt boyutu için .80, olumlu izlenim bırakma alt boyutu için .80 olarak bulunmuştur. Benzer ölçekler geçerliliğine bakmak amacıyla ÖDKO kullanılmış ve ölçekler arasında .79 olmak üzere yüksek seviyede ilişki bulunmuştur. Test tekrar test ile ölçeğin güvenilirliği ise .90'dır (Karaşar ve Öğülmüş, 2016a).

Karaşar ve Öğülmüş (2020) tarafından yapılan araştırmaya göre Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin geçerliliği ve güvenilirliği ergenler için yüksek düzeyde bulunmuştur.

3.4. Araştırmanın Etik İzinleri

Bu araştırma İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu'nun 18.01.2023 tarih ve 2023-02 sayılı toplantısında araştırmaya onay verilmiştir (EK-F). Örneklem verilerini elde etmek amacıyla İstanbul Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden (EK-G) gerekli izinler alındıktan sonra öğrencilerin velilerinden ve kendilerinden onam alınmıştır. Anketler; Nisan 2023 tarihinde velilerinden onam alınmış, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 225 lise son sınıf öğrencisine bir ders saatinde yüz yüze olarak uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırma, lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç bağlamında 225 lise öğrencisinden veri toplanmıştır. Bu süreçte elde edilen verilerin analizinde SPSS-25 istatistik programı kullanılmıştır. Yapılan her analiz, tablo formatında organize edilerek bu bölümde rapor edilmiştir.

Yapılan analizlerde ilk olarak lise son sınıf öğrencilerinin demografik bilgilerine ait frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca, katılımcıların sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacına yönelik tanımlayıcı istatistikler (minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama ve standart sapma) hesap edilmiştir. Daha sonra, araştırma verilerinin normal dağılım

varsayımını karşılama durumu incelenmiştir. Bu incelemede, araştırma verilerine yönelik çarpıklık ve basıklık değerleri referans alınmıştır.

Araştırma hipotezlerinin test edilmesi için yapılan analizlerde, parametrik analiz yöntemleri tercih edilmiştir. Bu bağlamda, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı cinsiyet, yaş grubu ve anne baba birliktelik durumuna göre değerlendirilirken bağımsız gruplar t testi; anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyine göre değerlendirilirken ise tek yönlü anova analizi kullanılmıştır. Tek yönlü anova analizinde tespit edilen anlamlı farkların belirlenebilmesi için post-hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Ayrıca, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki ise pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular

Bu araştırma, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacını konu edinmektedir. Bu kapsamda, araştırmaya 225 lise son sınıf öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların cinsiyet, yaş grubu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve anne-baba birliktelik durumu gibi demografik özelliklerine yönelik toplanan veriler, frekans ve yüzde analizi ile analiz edilmiş olup ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.1. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Demografik Bilgilerine Yönelik Hesap Edilen Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişken	Grup	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kız	137	60.9
	Erkek	88	39.1
	Toplam	225	100.0
Yaş Grubu	17 yaş	144	64.0
	18 yaş	81	36.0
	Toplam	225	100.0
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim	117	52.0
	Lise	76	33.8
	Üniversite	32	14.2
	Toplam	225	100.0
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim	94	41.8
	Lise	91	40.4
	Üniversite	40	17.8
	Toplam	225	100.0

Anne-Baba Birliktelik Durumu	Birlikte	207	92.0
	Ayrı	18	8.0
	Toplam	225	100.0

Tablo 4.1'e göre araştırmaya katılan lise son sınıf öğrencilerinin %60.9'u (137 öğrenci) kız ve %39.1'i (88 öğrenci) erkektir. Ayrıca, katılımcıların %64.0'ü (144 öğrenci) 17 yaş ve %36.0'sı (81 öğrenci) ise 18 yaş grubundadır. Lise son sınıf öğrencilerinin anne eğitim düzeyi incelendiğinde; %52.0'si (117 öğrenci) ilköğretim, %33.8'i (76 öğrenci) lise ve %14.2'si (32 öğrenci) ise üniversite mezunu olarak belirlenmiştir. Katılımcıların baba eğitim düzeyleri incelendiğinde; %41.8'i (94 öğrenci) ilköğretim, %40.4'ü (91 öğrenci) lise ve %17.8'i (40 öğrenci) ise üniversite mezunu olarak tespit edilmiştir. Buna ilaveten, katılımcıların %92.0'sinin (207 öğrenci) anne-babası birlikteyken %8.0'inin (18 öğrenci) ise anne-babası ayrı olarak belirlenmiştir.

4.2. Araştırmaya Ait Tanımlayıcı Bulgular

Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacına yönelik minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikleri hesap edilmiş ve elde edilen bulgular aşağıda rapor edilmiştir.

Tablo 4.2. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	Boyut	N	min	max	$\bar{x}$	ss
Sınav Kaygısı	Toplam	225	13.00	55.00	33.66	9.05
Olumsuz D. Korkusu	Toplam	225	11.00	55.00	30.88	10.67
	Toplam	225	28.00	122.00	71.84	16.87
Sosyal Onay İhtiyacı	Başkalarının Y. Duyarlılık	225	11.00	45.00	29.60	6.33
	Sosyal Geri Çekilme	225	8.00	40.00	19.89	6.32
	Olumlu İzlenim Bırakma	225	8.00	39.00	22.35	6.82

Tablo 4.2’den hareketle, lise öğrencilerinin sınav kaygısına ilişkin ortalama 33.66 ± 9.05 olarak belirlenmiştir. Ayrıca olumsuz değerlendirilme korkusuna ilişkin ortalama değer ise 30.88 ± 10.67 şeklinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.2’den hareketle, lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ilişkin ortalama 71.84 ± 16.87 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, sosyal onay ihtiyacında en yüksek ortalamaya sahip boyut başkalarının yargılarına duyarlılık (29.60 ± 6.33); en düşük ortalamaya sahip boyut ise sosyal geri çekilme (19.89 ± 6.32) olarak belirlenmiştir.

4.3. Araştırma Verilerinin Dağılımına Yönelik Bulgular

Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacına ait veriler incelenmeden önce normal dağılım varsayımını karşılama durumu değerlendirilmiştir. Normallik kontrolleri Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2010). Fakat sosyal bilimlerdeki normallik kontrolleri, yaygın olarak çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenmesi ile kontrol edilmektedir (Yalçıntaş, 2019). Çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım varsayımını karşılama için kullanılan farklı referanslar vardır. Büyüköztürk (2010)’e göre çarpıklık ve basıklığın -1 ile $+1$; Tabachnick ve Fidell (2013)’e göre $-1,5$ ve $+1,5$; George ve Mallery (2010)’ye göre ise -2 ile $+2$ değerleri arasında yer alması normal dağılıma işarettir.

Tablo 4.3. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacına Ait Normallik Kontrolleri

Ölçek	Boyut	Çarpıklık		Basıklık	
		İst.	St. Hata	İst.	St. Hata
Sınav Kaygısı	Toplam	.09	.16	-.54	.32
Olumsuz D. Korkusu	Toplam	.40	.16	-.38	.32
	Toplam	.21	.16	.19	.32
Sosyal Onay İhtiyacı	Başkalarının Y. Duyarlılık	-.14	.16	.22	.32
	Sosyal Geri Çekilme	.49	.16	.28	.32
	Olumlu İzlenim Bırakma	.24	.16	-.51	.32

Tablo 4.3'e göre; lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arasında yer almaktadır. Bu kapsamda, araştırma verilerinin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Verileri normal dağılım gösteren araştırmaların analizinde, parametrik yöntemler kullanılmaktadır (Kul, 2014). Bu sebeple araştırmaya parametrik testler ile devam edilmiştir.

4.4. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygularına Yönelik Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın alt amaçları kapsamında lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı düzeyleri demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Bu incelemelerde, cinsiyet, yaş grubu ve anne-baba birliktelik durumu bağlamında yapılan karşılaştırmalar bağımsız gruplar t testi; anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi bağlamında yapılan karşılaştırmalar ise tek yönlü anova analizi ile yapılmıştır. Tek yönlü anova analizinde meydana gelen anlamlı farklar ise post-hoc testlerinden Tukey testi ile incelenmiştir.

Tablo 4.4. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygularının Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Sınav Kaygısı (Toplam)	Kız	137	35.88	8.46	223	4.81	.000
	Erkek	88	30.20	8.90			

Tablo 4.4'te, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kayguları cinsiyete göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; kız öğrencilerin sınav kayguları erkek öğrencilerin sınav kaygularından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$t_{223}=4.81$; $p=.000$].

Tablo 4.5. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygularının Yaş Grubuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Yaş	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Sınav Kaygısı (Toplam)	17 yaş	144	34.16	9.05	223	1.11	.27
	18 yaş	81	32.77	9.03			

Tablo 4.5'te, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları yaş grubuna göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; 17 yaş ve 18 yaş grubunda yer alan öğrencilerin sınav kaygılarında anlamlı fark bulunamamıştır [$t_{223}=1.11$; $p=.27$].

Tablo 4.6. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları

Boyut	Anne Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Sınav Kaygısı (Toplam)	İlköğretim	117	33.98	8.84	.80	.45	
	Lise	76	33.95	9.00			
	Üniversite	32	31.78	9.95			
	Total	225	33.66	9.05			

Tablo 4.6'da, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları anne eğitim düzeyine göre incelenmiştir. Yapılan tek yönlü anova analizine göre; annesi ilköğretim, lise ve üniversite mezunu öğrencilerin sınav kaygılarında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(2,252)}=.80$; $p=.45$].

Tablo 4.7. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları

Boyut	Baba Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Sınav Kaygısı (Toplam)	İlköğretim	94	35.29	9.31	3.10	.04	1>2
	Lise	91	32.01	8.16			
	Üniversite	40	33.58	9.86			
	Total	225	33.66	9.05			

Tablo 4.7'de, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları baba eğitim düzeyine göre incelenmiştir. Yapılan tek yönlü anova analizine göre; gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur [$F_{(2,252)}=3.10$; $p=.04$].

Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygılarında baba eğitim düzeyi bağlamındaki anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için post-hoc analizlerinden Tukey testi yapılmıştır. Buna göre, babası ilköğretim mezunu

olan öğrencilerin sınav kaygıları babası lise mezunu olan öğrencilerin sınav kaygılarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.8. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygılarının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Anne-Baba	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Sınav Kaygısı (Toplam)	Birlikte	207	34.20	8.95	223	3.10	.002
	Ayrı	18	27.44	8.00			

Tablo 4.8’de, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları anne-baba birliktelik durumuna göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; anne-babası birlikte olan öğrencilerin sınav kaygıları anne-babası ayrı olan öğrencilerin sınav kaygılarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$t_{223}=3.10$; $p=.002$].

4.5. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Yönelik Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın alt amaçları kapsamında lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkuları demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Bu incelemelerde, cinsiyet, yaş grubu ve anne-baba birliktelik durumu bağlamında yapılan karşılaştırmalar bağımsız gruplar t testi; anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi bağlamında yapılan karşılaştırmalar ise tek yönlü anova analizi ile yapılmıştır. Tek yönlü anova analizinde meydana gelen anlamlı farklar ise post-hoc testlerinden Tukey testi ile incelenmiştir.

Tablo 4.9. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Olumsuz Değ. Korkusu (Toplam)	Kız	137	32.58	10.53	223	3.04	.003
	Erkek	88	28.23	10.39			

Tablo 4.9’da, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkuları cinsiyete göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; kız öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkuları erkek öğrencilerin olumsuz

değerlendirilme korkularından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [$t_{223}=3.04$; $p=.003$].

Tablo 4.10. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Yaş Grubuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Yaş	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Olumsuz Değ. Korkusu (Toplam)	17 yaş	144	31.49	11.32	223	1.16	.25
	18 yaş	81	29.78	9.37			

Tablo 4.10'da, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkuları yaş grubuna göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; 17 yaş ve 18 yaş grubunda yer alan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkularında anlamlı fark bulunamamıştır [$t_{223}=1.16$; $p=.25$].

Tablo 4.11. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları

Boyut	Anne Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	İlköğretim	117	30.85	10.08	2.75	.07	
	Lise	76	32.45	11.46			
	Üniversite	32	27.22	10.22			
	Total	225	30.88	10.67			

Tablo 4.11'de, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkuları anne eğitim düzeyine göre incelenmiştir. Yapılan tek yönlü anova analizine göre; annesi ilköğretim, lise ve üniversite mezunu öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkularında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(2,252)}=2.75$; $p=.07$].

Tablo 4.12. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları

Boyut	Baba Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam)	İlköğretim	94	30.74	11.41	.18	.84	
	Lise	91	30.62	9.68			
	Üniversite	40	31.78	11.22			

Total	225	30.88	10.67
-------	-----	-------	-------

Tablo 4.12’de, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkuları baba eğitim düzeyine göre incelenmiştir. Yapılan tek yönlü anova analizine göre; babası ilköğretim, lise ve üniversite mezunu öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkularında anlamlı fark bulunamamıştır [$F_{(2,252)}=.18; p=.84$].

Tablo 4.13. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Olumsuz Değerlendirilme Korkularının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Anne-Baba	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Olumsuz Değ. Korkusu (Toplam)	Birlikte	207	31.23	10.64	223	1.71	.09
	Ayrı	18	26.78	10.36			

Tablo 4.13’te, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkuları anne-baba birliktelik durumuna göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; anne-babası birlikte olan ve ayrı olan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkularında anlamlı fark bulunamamıştır [$t_{223}=1.71; p=.09$].

4.6. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarına Yönelik Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın alt amaçları kapsamında lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Bu incelemelerde, cinsiyet, yaş grubu ve anne-baba birliktelik durumu bağlamında yapılan karşılaştırmalar bağımsız gruplar t testi; anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi bağlamında yapılan karşılaştırmalar ise tek yönlü anova analizi ile yapılmıştır. Tek yönlü anova analizinde meydana gelen anlamlı farklar ise post-hoc testlerinden Tukey testi ile incelenmiştir.

Tablo 4.14. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	Kız	137	74.50	16.48	223	3.00	.003
	Erkek	88	67.70	16.72			

Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	Kız	137	29.88	5.98	223	.82	.42
	Erkek	88	29.17	6.86			
Sosyal Geri Çekilme	Kız	137	20.66	6.40	223	2.32	.02
	Erkek	88	18.68	6.03			
Olumlu İzlenim Bırakma	Kız	137	23.96	6.69	223	4.60	.000
	Erkek	88	19.85	6.29			

Tablo 4.14’te, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları cinsiyete göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; toplam puan ile sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutlarında kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Fakat başkalarının yargılarına duyarlılık boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır [Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam): ($t_{223}=3.00$; $p=.003$); Başkalarının Yargılarına Duyarlılık: ($t_{223}=.82$; $p=.42$); Sosyal Geri Çekilme: ($t_{223}=2.32$; $p=.02$); Olumlu İzlenim Bırakma: ($t_{223}=4.60$; $p=.000$)].

Tablo 4.15. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Yaş Grubuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Yaş	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	17 yaş	144	71.85	17.64	223	.02	.99
	18 yaş	81	71.81	15.50			
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	17 yaş	144	29.41	6.68	223	-.60	.55
	18 yaş	81	29.94	5.70			
Sosyal Geri Çekilme	17 yaş	144	19.90	6.16	223	.02	.98
	18 yaş	81	19.88	6.62			
Olumlu İzlenim Bırakma	17 yaş	144	22.55	7.11	223	.58	.56
	18 yaş	81	22.00	6.30			

Tablo 4.15’te, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları yaş grubuna göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma

boyutlarında yaş grubuna göre anlamlı fark bulunamamıştır [Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam): ($t_{223}=.02$; $p=.99$); Başkalarının Yargılarına Duyarlılık: ($t_{223}=-.60$; $p=.55$); Sosyal Geri Çekilme: ($t_{223}=.02$; $p=.98$); Olumlu İzlenim Bırakma: ($t_{223}=.58$; $p=.56$)].

Tablo 4.16. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları

Boyut	Anne Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	İlköğretim	117	71.64	15.86	1.90	.15	
	Lise	76	74.09	18.99			
	Üniversite	32	67.22	14.42			
	Total	225	71.84	16.87			
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	İlköğretim	117	29.25	5.99	.47	.62	
	Lise	76	30.16	6.99			
	Üniversite	32	29.56	6.01			
	Total	225	29.60	6.33			
Sosyal Geri Çekilme	İlköğretim	117	19.77	5.77	2.04	.13	
	Lise	76	20.80	7.23			
	Üniversite	32	18.16	5.66			
	Total	225	19.89	6.32			
Olumlu İzlenim Bırakma	İlköğretim	117	22.62	6.64	3.46	.03	2>3
	Lise	76	23.13	7.30			
	Üniversite	32	19.50	5.73			
	Total	225	22.35	6.82			

Tablo 4.16’da, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları anne eğitim düzeyine göre incelenmiştir. Yapılan tek yönlü anova analizine göre; toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme boyutlarında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat olumlu izlenim bırakma boyutunda anne eğitim düzeyine göre gruplar arasında anlamlı fark belirlenmiştir [Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam): ($F_{(2,252)}=1.90$; $p=.15$); Başkalarının Yargılarına Duyarlılık:

($F_{(2,252)}=.47$; $p=.62$); Sosyal Geri Çekilme: ($F_{(2,252)}=2.04$; $p=.13$); Olumlu İzlenim Bırakma: ($F_{(2,252)}=3.46$; $p=.03$)].

Lise son sınıf öğrencilerinin olumlu izlenim bırakma boyutunda anne eğitim düzeyi bağlamındaki anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için post-hoc analizlerinden Tukey testi yapılmıştır. Buna göre, annesi lise mezunu olan öğrencilerin puanı annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin puanından anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.17. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesine Ait Tek Yönlü Anova Bulguları

Boyut	Baba Eğitim	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Fark
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	İlköğretim	94	70.86	18.77	1.49	.23	
	Lise	91	71.02	13.52			
	Üniversite	40	76.00	18.72			
	Total	225	71.84	16.87			
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	İlköğretim	94	29.19	6.89	.93	.40	
	Lise	91	29.49	5.75			
	Üniversite	40	30.80	6.24			
	Total	225	29.60	6.33			
Sosyal Geri Çekilme	İlköğretim	94	19.03	6.59	3.16	.04	3>1
	Lise	91	19.85	5.19			
	Üniversite	40	22.00	7.56			
	Total	225	19.89	6.32			
Olumlu İzlenim Bırakma	İlköğretim	94	22.64	7.50	.83	.44	
	Lise	91	21.68	5.81			
	Üniversite	40	23.20	7.30			
	Total	225	22.35	6.82			

Tablo 4.17’de, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları baba eğitim düzeyine göre incelenmiştir. Yapılan tek yönlü anova analizine göre; toplam puan ile

başkalarının yargılarına duyarlılık ve olumlu izlenim bırakma boyutlarında baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat sosyal geri çekilme boyutunda baba eğitim düzeyine göre gruplar arasında anlamlı fark belirlenmiştir [Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam): ($F_{(2,252)}=1.49$; $p=.23$); Başkalarının Yargılarına Duyarlılık: ($F_{(2,252)}=.93$; $p=.40$); Sosyal Geri Çekilme: ($F_{(2,252)}=3.16$; $p=.04$); Olumlu İzlenim Bırakma: ($F_{(2,252)}=.83$; $p=.44$)].

Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal geri çekilme boyutunda baba eğitim düzeyi bağlamındaki anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için post-hoc analizlerinden Tukey testi yapılmıştır. Buna göre, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin puanı babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin puanından anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.18. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyaçlarının Anne-Baba Birliktelik Durumuna Göre İncelenmesine Ait Bağımsız Gruplar t Testi Bulguları

Boyut	Anne-Baba	n	$\bar{x}$	ss	sd	t	P
Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam)	Birlikte	207	72.40	17.02	223	1.68	.09
	Ayrı	18	65.44	13.87			
Başkalarının Yargılarına Duyarlılık	Birlikte	207	29.71	6.30	223	.85	.40
	Ayrı	18	28.39	6.74			
Sosyal Geri Çekilme	Birlikte	207	20.02	6.43	223	1.09	.28
	Ayrı	18	18.33	4.73			
Olumlu İzlenim Bırakma	Birlikte	207	22.67	6.86	223	2.38	.02
	Ayrı	18	18.72	5.33			

Tablo 4.18’de, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları anne-baba birliktelik durumuna göre incelenmiştir. Yapılan bağımsız gruplar t testi analizine göre; toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat olumlu izlenim bırakma boyutunda anne-babası birlikte olan öğrencilerin puanları anne-babası ayrı olan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur [Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam): ($t_{223}=1.68$; $p=.09$); Başkalarının Yargılarına Duyarlılık: ($t_{223}=.85$; $p=.40$); Sosyal Geri Çekilme: ($t_{223}=1.09$; $p=.28$); Olumlu İzlenim Bırakma: ($t_{223}=2.38$; $p=.02$)].

4.7. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırma ana amacı kapsamında lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki pearson korelasyon analizi kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 4.19. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Bulguları

		SK	ODK	SOİ	BYD	SGÇ	OİB
SK	r	1					
	p						
	n	225					
ODK	r	.335**	1				
	p	.000					
	n	225	225				
SOİ	r	.346**	.772**	1			
	p	.000	.000				
	n	225	225	225			
BYD	r	.208**	.549**	.816**	1		
	p	.002	.000	.000			
	n	225	225	225	225		
SGÇ	r	.252**	.631**	.871**	.525**	1	
	p	.000	.000	.000	.000		
	n	225	225	225	225	225	
OİB	r	.428**	.815**	.908**	.602**	.741**	1
	p	.000	.000	.000	.000	.000	
	n	225	225	225	225	225	225

SK: Sınav Kaygısı (Toplam); ODK: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (Toplam); SOİ: Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam); BYD: Başkalarının Yargılarına Duyarlılık; SGÇ: Sosyal Geri Çekilme; OİB: Olumlu İzlenim Bırakma

Tablo 4.19’da, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan pearson korelasyon analizine göre; sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki tespit edilmiştir [$r_{255}=.335^{**}$; $p=.000$].

Tablo 4.19’da, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan pearson korelasyon analizine göre; sınav kaygısının sosyal onay ihtiyacına ait toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutlarıyla pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki tespit edilmiştir [Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam): ($r_{255}=.346^{**}$; $p=.000$); Başkalarının Yargılarına Duyarlılık: ($r_{255}=.208^{**}$; $p=.002$); Sosyal Geri Çekilme: ($r_{255}=.252^{**}$; $p=.000$); Olumlu İzlenim Bırakma: ($r_{255}=.428^{**}$; $p=.000$)].

Tablo 4.19’da, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan pearson korelasyon analizine göre; olumsuz değerlendirilme korkusunun sosyal onay ihtiyacına ait toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutlarıyla pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki tespit edilmiştir [Sosyal Onay İhtiyacı (Toplam): ($r_{255}=.772^{**}$; $p=.000$); Başkalarının Yargılarına Duyarlılık: ($r_{255}=.549^{**}$; $p=.002$); Sosyal Geri Çekilme: ($r_{255}=.631^{**}$; $p=.000$); Olumlu İzlenim Bırakma: ($r_{255}=.815^{**}$; $p=.000$)].

Tablo 4.20. Araştırma Hipotezlerinin Kabul veya Ret Durumları

No	Hipotez	Durum
1	Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı düzeyi demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.	Kısmen Kabul Edildi
2	Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait başkalarının yargılarına duyarlılık boyutu demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.	Kabul Edildi
3	Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait sosyal geri çekilme boyutu demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve	Kısmen Kabul Edildi

---

	baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.	
4	Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait olumlu izlenim bırakma boyutu demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.	Kısmen Kabul Edildi
5	Lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş grubu, anne ve baba eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.	Kısmen Kabul Edildi
6	Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı düzeyi ile sosyal onay ihtiyacına ait boyutlar arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.	Kısmen Kabul Edildi
7	Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı düzeyi ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.	Kabul Edildi
8	Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait boyutlar ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.	Kabul Edildi

---

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırma, lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi konu edinmektedir. Benzer nitelikli çalışmalar incelendiğinde; lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı değişkenlerini bir arada değerlendiren bir çalışmanın literatürde mevcut olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, benzer konulu araştırmaların lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi ortaya koyma bakımından yetersiz olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, bu araştırmada elde edilen sonuçların ileride benzer nitelikli muhtemel çalışmaların yol göstericisi olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, araştırma sonuçlarının lise son sınıf öğrencilerini daha yakından tanımaya yönelik ipuçları vermesi, yapılan bu çalışmanın literatür için önemini arz eden bir diğer detaydır.

5.1. Sınav Kaygısına Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırma kapsamında öncelikle, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, sınav kaygısının çeşitli demografik değişkenler bağlamında incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu eksende ilk olarak cinsiyet değişkeni ele alınmış olup lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları cinsiyete göre incelenmiş ve kız öğrenciler lehine anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Buna göre, kızların sınav kaygısı düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Yapılan pek çok araştırmada hem kaygı düzeyi hem de kaygı ile ilişkili diğer değişkenlerde genel olarak kızlar lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Sınav kaygısı üzerine yürütülen çalışmalar değerlendirildiğinde, pek çok çalışmanın bu sonucu desteklediği belirlenmiştir. Örneğin; Güler ve Çakır (2013) tarafından yürütülen araştırmada lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı değerlendirilmiş ve bu çalışmaya paralel nitelikte kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sınav kaygısı bakımından daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Ayrıca, Alyaprak (2006)'ın araştırmasında da üniversite sınavına hazırlanan bireylerin sınav kaygısı incelenmiş ve kızlar lehine anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna ilaveten Uzun ve Topkaya (2011)'nin akademik erteleme ve sınav kaygısı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada da Çakmak, Şahin

ve Demirbaş (2017)'in araştırmasında da kız öğrencilerin sınav kaygısı erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Bu doğrultuda, araştırmanın sınav kaygısı ve cinsiyet arasındaki ilişkiye yönelik elde ettiği sonuçların literatür ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma amaçları kapsamında, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı anne eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; anlamlı bir farka ulaşılamamıştır. Bu doğrultuda, annesi ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin sınav kaygısı benzer düzeydedir. Bu sonuçtan hareketle, anne eğitim durumunun sınav kaygısında anlamlı farklılık oluşturan bir değişken olmadığı söylenebilir. Nitekim, yapılan pek çok araştırma da bu düşünceyi desteklemektedir (Alyaparak, 2006; Bozkurt, 2012; Çakmak, şahin ve Demirbaş, 2017). Örneğin; Alyaparak (2006) tarafından yapılan araştırmada üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin sınav kaygısı anne eğitim durumu bağlamında ele alınmış ve anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır. Ayrıca Bozkurt (2012) ve Çakmak, şahin ve Demirbaş (2017)'in araştırmalarında da anne eğitim durumuna göre anlamlı bir sonucun ulaşılamaması, ilgili araştırmaların hem bu araştırmayı hem de Alyaparak (2006) tarafından yürütölen araştırmayı desteklediğini göstermektedir.

Katılımcı grubunun sınav kaygısı baba eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde, anlamlı sonuçlar tespit edilmiştir. Buna göre, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin sınav kaygıları babası lise mezunu olan öğrencilerin sınav kaygılarından anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur. Bu durumun temel sebebi, eğitim düzeyi düşük babaların çocuklarını hem sınavlara hazırlanma noktasında hem de ilgili yönlendirmeleri yapmaları hususunda zorluk yaşamasından kaynaklanıyor olabilir. Ancak, sınav kaygısı üzerine yürütölen araştırmalar genel olarak sınav kaygısında baba eğitim durumunun anlamlı bir fark oluşturmadığını göstermektedir (Alyaparak, 2006; Bozkurt, 2012; Çakmak, şahin ve Demirbaş, 2017). Örneğin; Alyaparak (2006) tarafından yapılan araştırmada üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin sınav kaygısı baba eğitim durumu bağlamında ele alınmış ve anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır. Ayrıca Bozkurt (2012) ve Çakmak, şahin ve Demirbaş (2017)'in araştırmalarında da baba eğitim durumuna göre anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır. Dolayısıyla, araştırmanın baba eğitim durumu ve sınav kaygısı arasındaki ilişkiye yönelik elde ettiği sonuçların literatüre yeni bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı üzerine elde edilen son sonuç, anne-baba birliktelik durumuna göre ulaşılan anlamlı sonuçlardır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar yorumlandığında, anne-babası birlikte olan çocukların sınav kaygısı anne-babası ayrı olan çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Sınav kaygısı üzerine yürütülen araştırmalar göz önüne alındığında, anne-baba birliktelik durumunun sık olarak ele alınan bir değişken olmadığı belirlenmiştir. Yapılan sınırlı sayıda araştırma da ulaşılan sonuçlar bakımından bu çalışma ile zıtlık oluşturmaktadır. Örneğin; Küçüker ve Tekin (2018) tarafından yürütülen araştırma sınav kaygısını anne-baba birliktelik durumuna göre değerlendirmesi bakımından benzerlik göstermektedir. Fakat Küçüker ve Tekin (2018)'in araştırmasında anlamlı bir sonuca ulaşamaması, her iki araştırma arasında farklılık gösteren bir detay olmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın sınav kaygısı ile anne-baba birliktelik durumu arasındaki ilişkiye yönelik elde ettiği sonuçlar literatürü zenginleştirmektedir.

5.2. Olumsuz Değerlendirilme Korkusuna Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırma kapsamında, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, olumsuz değerlendirilme korkusunun çeşitli demografik değişkenler bağlamında incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu ekseninde ilk olarak cinsiyet değişkeni ele alınmış olup lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkuları cinsiyete göre incelenmiş ve kız öğrencilerin lehine anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Buna göre, kızların olumsuz değerlendirilme korkuları erkeklerden daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde bu çalışmayı destekleyen araştırmaların sınırlı sayıda olduğu; ancak pek çok araştırmada cinsiyet bağlamında anlamlı bir sonuç bulunamadığı belirlenmiştir. Örneğin; Yavuz ve Durualp (2023) tarafından yürütülen araştırmada bu çalışmada olduğu gibi kızların olumsuz değerlendirilme korkusu erkeklerden daha yüksek olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan Yavuz ve Durualp (2023)'in araştırması ile bu çalışmanın benzer olduğu savunulabilir. Ancak, Köse vd. (2016) Harmancı, Dayıoğlu ve Kırkpınar (2019), Çelik ve Atilla (2019) ve Özcan ve Fırat (2020) tarafından yürütülen araştırmalarda olumsuz değerlendirilme korkusunun cinsiyete göre benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Bu ekseninde, Yavuz ve Durualp

(2023)'in araştırması ile bu çalışmanın alanyazına güncel bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir.

Araştırma amaçları kapsamında, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu anne eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Bu doğrultuda, annesi ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu benzer düzeydedir. İlgili çalışmalar incelendiğinde, olumsuz değerlendirilme korkusunun anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Örneğin; Çelik ve Atilla (2019) tarafından yapılan araştırmada annesi farklı eğitim kademelerinden mezun olan kişilerin olumsuz değerlendirilme korkusu benzer olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Ünal, Arık ve Uzun (2016)'ın araştırmasında da anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Ek olarak Özcan ve Fırat (2020) tarafından yürütülen araştırmada da hem bu çalışmanın bulguları hem de Çelik ve Atilla (2019) ile Ünal, Arık ve Uzun (2016)'ın araştırmasını destekleyen sonuçlara varılmıştır. Bu bakımdan araştırma sonuçlarının literatür ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Araştırma sonunda, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu baba eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Bu doğrultuda, babası ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu denktir. İlgili çalışmalar incelendiğinde, olumsuz değerlendirilme korkusunun baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Örneğin; Çelik ve Atilla (2019) tarafından yapılan araştırmada babası farklı eğitim kademelerinden mezun olan kişilerin olumsuz değerlendirilme korkusu benzer olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Ünal, Arık ve Uzun (2016)'ın araştırmasında da baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Ek olarak Özcan ve Fırat (2020) tarafından yürütülen araştırmada da hem bu çalışmanın bulguları hem de Çelik ve Atilla (2019) ile Ünal, Arık ve Uzun (2016)'ın araştırmasını destekleyen sonuçlara varılmıştır. Bu bakımdan araştırma sonuçlarının literatür ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu anne-baba birliktelik durumuna göre karşılaştırıldığında; anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Bu doğrultuda, anne-babası birlikte olan ve ayrı yaşayan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu benzerdir. Olumsuz değerlendirilme korkusu üzerine

yürütülen araştırmalar ele alındığında, anne-baba birliktelik durumunun sıkça incelenen bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan sınırlı sayıdaki araştırmadan biri Çelik ve Atilla (2019)'ya ait araştırmadır. Çelik ve Atilla (2019)'nın araştırmasında bu araştırmadan farklı olarak olumsuz değerlendirilme korkusunun anne-baba birlikteliğine göre anlamlı fark göstermediğinin tespit edilmesi, bu araştırma sonuçlarının literatüre güncel bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir.

5.3. Sosyal Onay İhtiyacına Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırma kapsamında, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde, sosyal onay ihtiyacının çeşitli demografik değişkenler bağlamında incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu eksende ilk olarak cinsiyet değişkeni ele alınmış olup lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacına ait toplam puan ile sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutlarında kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Fakat başkalarının yargılarına duyarlılık boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır. İlgili sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, kızların sosyal onay ihtiyacı erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Nitekim, Güner (2022) tarafından yapılan araştırmada da bu sonucu destekler nitelikte bulgular elde edilmiştir. Ancak literatürdeki çalışmaların geri kalanı cinsiyete göre anlamlı bir sonucun olmadığını ortaya koymuştur. Örneğin; Karaşar ve Öğülmüş (2016), Karaşar (2020) ve Kutbay (2022) tarafından yapılan araştırmalarda kız ve erkeklerin sosyal onay ihtiyacı benzer yapıda bulunmuştur. Bu eksende, araştırma sonuçlarının literatüre daha güncel bakış açıları kazandırdığı söylenebilir.

Araştırma amaçları kapsamında, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda, toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme boyutlarında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat olumlu izlenim bırakma boyutunda annesi lise mezunu olan öğrencilerin puanı annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırma kapsamında, ulaşılması muhtemel bir sonuçtur. Çünkü, sosyal onay ihtiyacı üzerine yürütülen araştırmaların ortak noktası, anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farkın olmadığını ortaya koymasıdır. Örneğin; Karaşar (2020) tarafından yürütülen araştırmada, anneleri farklı eğitim kademelerinden mezun olan katılımcıların sosyal

onay ihtiyacının benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Sincar (2021)'in araştırmasında da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının literatürü desteklediğini ifade etmek mümkündür.

Araştırma sonunda, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda, toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık olumlu izlenim bırakma boyutlarında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat sosyal geri çekilme babası üniversite mezunu olan öğrencilerin puanı babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacının baba eğitim durumundan etkilenmediği söylenebilir. Bu sonuç araştırma kapsamında, ulaşılmaması muhtemel bir sonuçtur. Çünkü, sosyal onay ihtiyacı üzerine yürütülen araştırmaların ortak noktası, baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farkın olmadığını ortaya koymasıdır. Örneğin; Karaşar (2020) tarafından yürütülen araştırmada, babaları farklı eğitim kademelerinden mezun olan katılımcıların sosyal onay ihtiyacının benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Sincar (2021)'in araştırmasında da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının literatürü desteklediği ifade edilebilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı üzerine elde edilen son sonuç, anne-baba birliktelik durumuna göre ulaşılan sonuçlardır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar yorumlandığında, toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat olumlu izlenim bırakma boyutunda anne-babası birlikte olan öğrencilerin puanları anne-babası ayrı olan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. İlgili sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sosyal onay ihtiyacının anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı fark göstermediği söylenebilir. Bu sonuç ile literatürdeki çalışmalar arasında bağ kurmak oldukça güçtür. Çünkü sosyal onay ihtiyacı üzerine yürütülen araştırmalar değerlendirildiğinde, anne-baba birliktelik durumunu ele alan bir çalışmanın hâlihazırda mevcut olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan araştırmanın sosyal onay ihtiyacı ile anne-baba birliktelik durumuna göre elde ettiği sonuçların literatürde yer alan boşlukları doldurduğu ifade edilebilir.

5.4. Sınav Kaygısı ile Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Tartışılması

Bu araştırmanın temel amacı, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmektir. Elde edilen bulgular yorumlandığında, genel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre; lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal onay ihtiyacına ait toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal onay ihtiyacına ait toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutları arasında doğru orantı olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı puanları beraber artmakta veya beraber azalmaktadır. Bu sonucun sebebi, ilgili değişkenlerin tamamının nahoş duyguları içermesi olabilir. Bu bakımdan aralarında doğru orantı olması beklenebilmektedir.

Literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi değerlendiren bir çalışma bulunamamıştır. Bu kapsamda, literatürde yer alan çalışmaların lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi ortaya koyması bakımından yetersiz olduğu söylenebilir. Bu noktada, araştırma kapsamında elde edilen sonuçların literatürde yer alan boşlukları kapattığı söylenebilir. Ayrıca, ulaşılan sonuçların lise son sınıf öğrencilerini daha yakından tanımaya ilişkin referans verdiği söylenebilir.

Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi doğrudan ele alan bir çalışma hâlihazırda mevcut olmasa da bazı araştırmalar dolaylı olarak bu araştırma ile benzerlik göstermektedir. Örneğin; Süzer (2019) tarafından yapılan araştırmada yetişkinlik dönemindeki bireylerin olumsuz değerlendirilme korkusu ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki değerlendirilmiş ve bu araştırma ile uyumlu sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca, Yahşi (2018)'nin araştırmasında ise lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile genel kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Süzer (2019) ve Yahşi (2018) tarafından

yürütülen araştırmalar doğrudan olmasa da dolaylı olarak bu çalışma ile örtüşmektedir. Bu durum da araştırma kapsamında elde edilen sonuçların niteliğini göstermesi bakımından önemlidir.

SONUÇ

Bu araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyaacı arasındaki ilişki incelenmektedir. Araştırmanın alt amaçları bağlamında sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyaacında demografik değişkenlere yönelik incelemeler; araştırmanın ana amaçları kapsamında ise lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyaacı arasındaki ilişkiye yönelik yapılmıştır. İlgili incelemeler sonrasında elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın alt amaçlarından hareketle, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları cinsiyete göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle, kız öğrenciler lehine anlamlı sonuçlar olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla araştırma sonunda, kızların sınav kaygısı düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Araştırma amaçları kapsamında, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı anne eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; anlamlı bir farka ulaşılamamıştır. Bu doğrultuda, annesi ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin sınav kaygısı benzer düzeydedir.

Katılımcı grubunun sınav kaygısı baba eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde, anlamlı sonuçlar tespit edilmiştir. Buna göre, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin sınav kaygıları babası lise mezunu olan öğrencilerin sınav kaygılarından anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur.

Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı üzerine elde edilen son sonuç, anne-baba birliktelik durumuna göre ulaşılan anlamlı sonuçlardır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar yorumlandığında, anne-babası birlikte olan çocukların sınav kaygısı anne-babası ayrı olan çocuklardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın alt amaçlarından hareketle, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu cinsiyete göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle, kız öğrenciler lehine anlamlı sonuçlar olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla araştırma sonunda, kızların olumsuz değerlendirilme korkusunun erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Araştırma amaçları kapsamında, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu anne eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Bu doğrultuda, annesi ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu benzer düzeydedir.

Araştırma sonunda, lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu baba eğitim düzeyine göre karşılaştırıldığında; anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Bu doğrultuda, babası ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu denktir.

Lise son sınıf öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu anne-baba birliktelik durumuna göre karşılaştırıldığında; anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Bu doğrultuda, anne-babası birlikte olan ve ayrı yaşayan öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu benzerdir.

Araştırmanın alt amaçlarından hareketle, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı cinsiyete göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle, toplam puan ile sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutlarında kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Fakat başkalarının yargılarına duyarlılık boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır.

Araştırma amaçları kapsamında, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda, toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme boyutlarında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat olumlu izlenim bırakma boyutunda annesi lise mezunu olan öğrencilerin puanı annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonunda, lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda, toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık olumlu izlenim bırakma boyutlarında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat sosyal geri çekilme babası üniversite mezunu olan öğrencilerin puanı babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerin puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Lise son sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı üzerine elde edilen son sonuç, anne-baba birliktelik durumuna göre ulaşılan sonuçlardır. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar yorumlandığında, toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık ve sosyal geri çekilme boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat olumlu izlenim bırakma boyutunda anne-babası birlikte olan öğrencilerin puanları anne-babası ayrı olan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Bu araştırma, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmek için yapılmıştır. Araştırmanın ana amacı kapsamında elde edilen bulgular yorumlandığında, genel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre; lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal onay ihtiyacına ait toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu, sosyal onay ihtiyacına ait toplam puan ile başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma boyutları arasında doğru orantı olduğu söylenebilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın konusu, lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu konu doğrultusunda, ileride benzer bir araştırmayı tasarlamak isteyen araştırmacılara birtakım öneriler verilmiştir. İlgili öneriler şu şekilde sunulabilir:

1. Bu araştırmanın temel değişkenleri; sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacıdır. Sonraki süreçlerde yürütülecek benzer araştırmalarda, bu değişkenlerin yanı sıra motivasyon, ders başarısı, okul tutumu, anne-baba tutumu vb. gibi değişkenlerin de değerlendirilmesi sağlanabilir.
2. Bu araştırmanın evrenini, lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. İleriki çalışmalarda, üniversite öğrencileri, KPSS'ye hazırlanan bireyler, lisansüstü öğrenim öğrencileri gibi daha farklı evrenler değerlendirilebilir. Buna ilaveten çeşitli evrenler arasında kıyaslamalar yapılabilir.
3. Bu araştırmanın örneklemini, 225 öğrenciden oluşmaktadır. Çok sayıda katılımcıdan toplanan verilerin az sayıda katılımcıdan toplanan verilere nazaran daha güvenilir sonuçlar vereceği göz önünde bulundurulduğunda, sonraki çalışmaların 500 veya daha çok sayıda katılımcı ile yürütülmesine ilişkin öner sunulabilir.
4. Bu araştırmanın yürütülmesinde, tarama modeli kullanılmıştır. Benzer araştırmaların yürütülmesinde bu çalışmadan farklı olarak deneme modeli de tercih edilebilir. Dolayısıyla, lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı, olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı üzerine etki eden bağımsız değişkenler değerlendirmeye alınabilir.

Bu çalışmada elde edilen veriler anket yöntemiyle sağlanmıştır. Bu eksende lise son sınıf öğrencilerinden nicel veriler toplanmıştır. Daha başka araştırmalarda nicel verilere ilaveten nitel verilere de ulaşılabilir. Dolayısıyla, nicel bulgular ile nitel sonuçlar ortak bir zeminde buluşturulup daha güvenilir sonuçlara ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

Alkan, V. ve Bökeoğlu Ö. Ç. (2020). Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeğinin geliştirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 302-318.

Alyaprak, İ. (2006). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav kaygısını etkileyen faktörlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

American Psychological Association [APA]. 2020. *Anxiety*. Retrieved from: <https://dictionary.apa.org/anxiety>

Avcı, M. (2019). *Lise öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri öznel iyi oluş düzeyleri ile sanal zorbalık düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Aydın, G. (2017). *Assessing a model of cognitive test anxiety: The role of rumination, self-forgiveness, perfectionism cognitions, and cognitive defusion through the indirect effect of psychological flexibility* (Unpublished Master's Thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Aydın, S. & Takkaç, M. (2007). İngilizceyi ikinci dil olarak öğrenenlerde sınav kaygısının cinsiyet ile ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 259-266.

Bacanlı, F. ve Sürücü, M. (2006). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 12(1), 7-35.

Balkaner, L. (2021). *Sekizinci sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile anne tutumu ve annelerinin başarısızlık ve yüksek standartlar şemaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Bereketoğlu, K. (2018). *İngilizce hazırlık sınıfı öğrencilerinin İngilizce dersindeki güdülenmelerinin ve sınav kaygılarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Toros Üniversitesi, Mersin.

Bernstein, D. A. (2011). *Essentials of psychology*. Wadsworth: Cengage Learning.

Boyacıoğlu, N. E. ve Küçük, L. (2011). Ergenlikte mantık dışı inançlar sınav kaygısını nasıl etkiliyor?. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 40-45.

Bozca, A. ve Akgül, M. H. (2022). Elit kadın sporcuların toplumsal cinsiyet eşitliği görüşleri ile olumsuz değerlendirilme korkusu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 510-521.

Bozkurt, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sınav kaygısı, matematik kaygısı, genel başarı ve matematik başarısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bögels, S. M., Alden, L., Beidel, D. C., Clark, L. A., Pine, D. S., Stein, M. B & Voncken, M. (2010). Social anxiety disorder: Questions and answers for the DSM-V. *Depression and Anxiety*, 27, 168-189.

Büyüköztürk, (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Can, P. B., Dereboy, Ç. ve Eskin, M. (2012). Yüksek riskli sınav kaygısının azaltılmasında sistematik duyarsızlaştırma ile bilişsel yeniden yapılandırmanın etkililiğinin karşılaştırılması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(1), 9-17.

Carver, C. S., Scheier, M. F. & Weintraub, J. K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 267-285.

Chang, C. E. (1998). Hope, problem-solving and coping in a college student population. *Journal of Clinical Psychology*, 54, 953-962.

Chen, Z. (2002). Fear of negative evaluation and test anxiety in middle school students. *Chinese Mental Health Journal*, 16(12), 855-857.

Cherry, K. (2021). *Test anxiety symptoms, causes and treatments*. Retrieved January 20, 2022 from <https://www.verywellmind.com/what-is-test-anxiety-2795368>

Chiba, T., Iketani, S., Han, K. & Ono, A. (2009). A comprehensive model of anxiety in gift giving. *International Review Of Business Research Papers*, 5(4), 322-334.

Conn, L. K. (1964). *The effects of the approval motive, generalized expectancy and threat to self esteem upon the identification of emotional communications* (Doctoral Dissertation). Ohio State University, ABD.

Crowne, D. P. & Marlowe, D. (1964). *The approval motive*. New York: John Wiley & Sons.

Çakmak, A., Şahin, H. ve Demirbaş, E. A. (2017). 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencilerinin sınav kaygısı ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 4(2), 1-9.

Çelik, Y. ve Atilla, G. (2019). Üniversite öğrencilerinde kendini sabotaj, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 177-198.

Çetin, B., Doğan, T. ve Sapmaz, F. (2010). Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 205-216.

Çetin, T. (2022). *Hemşirelik öğrencilerinde uygulanan aromaterapinin sınav kaygısına etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Değirmenci, R. (2020). *Lise son sınıf öğrencilerinin kendilerine ve başarıya yönelik bilişsel kurgularının sınav kaygısı açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi, Adana.

Dolgin, K. D. (2014). *Ergenlik psikolojisi. Gelişim, ilişkiler ve kültür*. D. Özen (çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Driscoll, R. (2007). Westside test anxiety scale validation. ERIC Digest, ED495968.

Dursun, M. (2022). *Lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısı ve ilişkili faktörlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi, Mersin.

Ergene, T. (1994). Sınav kaygısı ile başa çıkma programının etkinliği. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 2(1), 9-16.

Erözkan, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin sınav kaygısı ve başa çıkma davranışları. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 12, 13-34.

Erözkan, A. (2011). Sosyal kaygının kaygı duyarlılığı, benlik saygısı ve kişilerarası duyarlılık açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 338-347.

Ezer, S. I. (2020). *Shyness and fear of negative evaluation as predictors of assertiveness* (Unpublished master's thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Folkman, S. & Lazarus, S. R. (1987). Transactional theory and research on emotions and coping. *European Journal of Psychology*, 1, 141-169.

George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*. Boston: Pearson.

Goleman, D. (1999). *Duygusal zeka: neden IQ'dan daha önemlidir*. Çev. B. S. Yüksel. (14. Baskı). İstanbul: Varlık Yayınları.

Güler, D. ve Çakır, G. (2013). Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 82-94.

Güner, B. (2022). *Ortaöğretim öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı, psikolojik iyi oluş ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkilerin yordanması: Gümüşhane ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Harmancı, H., Dayıoğlu, H. ve Kırkpınar, S. N. (2019). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve olumlu değerlendirilme korkusu ile

olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 242-255.

Hopko, D. R. (2003). Confirmatory factor analysis of the math anxiety rating scale-revised, *Educational and Psychological Measurement*, 63(2), 336-351.

Karaşar, B. (2014). *Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Karaşar, B. (2020). Üniversite öğrencilerinde narsisizm ve sosyal onay ihtiyacı. *Turkish Studies*, 15, 2.

Karaşar, B. ve Baytemir, K. (2018). Need for social approval and happiness in college students: the mediation role of social anxiety. *Universal Journal of Educational Research*, 6(5), 919-927.

Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016a). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104.

Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016b). Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 469-495.

Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2020). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin ergenler üzerinde geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(2), 871-886.

Kılıç, B. (2014). *Öğrencilerin sınav kaygısını etkileyen faktörlerin veri madenciliği ile irdelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Köknel, Ö. (1989). *Genel ve klinik psikiyatri*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.

Köse, E., Bayköse, N., Bal-Turan, E. ve Yerlisu-Lapa, T. (2016). Düzenli egzersiz yapan bireylerde olumsuz değerlendirilme korkusunun vücut algılarını belirlemedeki rolü. *Mediterranean Journal of Humanities*, VI, 2, 351-360.

Köse, S., Yılmaz, Ş. K. ve Göktaş, S. (2018). The relationship between exam anxiety levels and sleep quality of senior high school students. *Journal of Psychiatric Nursing*, 9(2), 105-111.

Kring, A. M., Johnson, S. L., Davison, G. & Neale, J. (2015). *Anormal psikolojisi*. M. Şahin (çev.). Ankara: Nobel Akademi.

Kul, S. (2014). Uygun istatistiksel test seçim kılavuzu/guideline for suitable statistical test selection. *Plevra Bülteni*, 8(2), 26-29.

Kurt, İ. (2006). *Sorularla kaygı ve sınav kaygısı*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kutbay, Ö. Ç. (2022). *Sporun sosyal onay ihtiyacı üzerine etkisinin incelenmesi* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Küçüker, B. ve Tekin, U. (2018). 7.8 sınıf özel okul öğrencilerinin sınav kaygısı ile anne-baba tutumları ve mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*, 4(2), 55-68.

Lazarus, R. S & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer.

Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and adaptation*. New York: OU. Press.

Leary, M. R. & Kowalski, R. M. (1995). *Social anxiety*. New York: Guilford.

Leary, M. R. (1983). A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9(3), 371-375.

Leite, W. L. & Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the Marlowe-Crowne social desirability scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational and Psychological Measurement*, 65, 140-154.

Liebert, R. M. & Morris, L. W. (1967). Cognitive and emotional components of test anxiety: A distinction and some initial data. *Psychol Rep*, 20, 975-978.

Malhotra, T. (2015). Exam anxiety among senior secondary school students. *Scholarly Research Journal For Interdisciplinary Studies*, 3(17), 3089-3097.

Manav, F. (2011). Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(9), 201-211.

Mayer, D. P., (2008). *Overcoming school anxiety*. New York: AMACOM.

McDonald, A. S. (2001). The prevalence and effects of test anxiety in school children. *Educ Psychol*, 21, 89-101.

Öner, N. & Le Compte, A. (1985). *Durumluk- sürekli kaygı envateri el kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Öner, N. (1990). *Sınav kaygısı envanteri el kitabı*. İstanbul: Yüksel Öğretimde Rehberliği Yayma Hakkı.

Özcan, M. & Fırat, M. (2003). Ergenlerde olumsuz değerlendirilme korkusunun özgüven üzerine etkisinin incelenmesi. *Van Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(3), 1-9.

Öztürk, A. (2007). Kişilerarası iletişim ve sosyal kaygı. Eğitime Bakış. *Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 9, 49-51.

Öztürk, Ö. F. (2022). *Bilişsel davranışçı yaklaşım temelli psikoeğitim programının lise öğrencilerinin sınav kaygısı, bilişsel esneklik ve dikkat düzeylerine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Rana, R. & Mahmood, N. (2010). The relationship between test anxiety and academic achievement. *Bulletin of Education and Research*, 32(2), 63-74.

Rapee, R. M. & Heimberg, R. G. (1997). A cognitive-behavioral model of anxiety in social phobia. *Behavioral Research and Therapy*, 35(8), 741-756.

Santrock, J. M. (2015). *Ergenlikte fiziksel ve bilişsel gelişim*. N. M. Özcan (çev.). *Yaşam boyu gelişim. Gelişim Psikolojisi*. G. Yüksel. (Çev. Edt.). Ankara: Nobel Yayınları.

Semerci, B. (2006). *Birlikte büyütelim* (11. Baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Semerci, B. (2007). *Sınav stresi ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Merkez Kitaplar.

Sever, G. (2022). *Akademik yılmazlık ile sınav kaygısı, problemlerli internet kullanımı, algılanan sosyal destek ve akademik öz-yeterlik arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış doktora lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Sincar, Y. B. (2021). *Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Batman ili örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Batman.

Soysal, N. (2019). *The mediator role of emotion regulation difficulties in the relationship between parental acceptance-rejection and test anxiety* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Spielberger, C. D. (1966). *Anxiety and behaviour: Theory and research anxiety*. New York: Academic Press.

Spielberger, C. D. (1972). *Anxiety- current trends in theory and research*. New York: Academic Press.

Süzer, G. (2019). *Beliren yetişkinlik döneminde flört şiddetine yönelik tutum, sosyal onay ihtiyacı ve olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(10), 117-135.

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. (6th Edition). Boston: Pearson.

Teachman, B. A. & Allen, J. P. (2007). Development of social anxiety: Social interaction predictors of implicit and explicit fear of negative evaluation. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35(1), 63-78.

Totan, T. (2018). Ortaokul ve lise öğrencilerinde sınav kaygısının değerlendirilmesi: Westside Sınav Kaygısı Ölçeği. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 143-155.

Totan, T. ve Yavuz, Y. (2009). Westside sınav kaygısı ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17), 95-109.

Turan-Başoğlu, S. (2007). *Sınav kaygısı ile özgüven arasındaki ilişkinin erinlik döneminde incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Türk Dil Kurumu [TDK]. 2020. *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.

Twenge, J. M. & Im, C. (2007). Changes in the need for social approval, 1958-2001. *Journal Of Research Inpersonality*, 41(1), 171-189.

Uğur, E. (2018). *Kabul ve kararlılık terapisi yönelimli psikoeğitim programının olumsuz değerlendirilme korkusu üzerindeki etkisi* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Ulusoy, S., Yavuz, K. F., Esen, F. B., Umut, G. ve Karatepe, H. T. (2016). Sınav kaygısına yönelik bilişsel grup terapisi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1, 28-37.

Uzun, B. ve Topkaya, N. (2011). Akademik erteleme ve sınav kaygısı. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 12-19.

Ünal, E, Arıki S. ve Uzun, B. (2016). Sınıf ve sosyal bilgiler eğitiminde öğrenim gören öğretmen adaylarının olumsuz değerlendirilme korkuları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 289-307.

Watson, D. & Friend, R. (1969). Measurement of social- evaluative anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33(4), 448-457.

West, H. (2013). Fear is not a mental disorder: or what is really wrong with the DSM. Web: Packleaderpsychology.com

Wilkinson, D. L. (2012). *An emergent situational and transactional theory of urban youth violence*. In B. C. Feld and D. M. Bishop (Ed.), M. Tonry. (General Ed.), *The Oxford Handbook of Juvenile Crime in Juvenile Justice*. (s.336-352). New York: Oxford University Press.

Yahşi, A. (2018). *Lise öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yalçıntaş, M. (2019). *Fen bilimleri öğretiminde kuantum öğrenme modeli kullanmanın ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik merak, kaygı, özyeterlik ve başarı düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yavuz, E. C. ve Durualp, E. (2023). Öğrenme güçlüğü olan ergenlerin okul aidiyetleri ile akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkularının incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 357-371.

Yolcu, M. A. (2015). *Aile sosyo-ekonomik durumu ve anne-baba tutumlarının sınav kaygısı düzeyleri üzerine etkilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Zeidner, M. (1988). *Test anxiety: The state of the art*. New York: Kluwer Academic Publishers.

EKLER

EK - A

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Veli ve Değerli Katılımcı,

Bu çalışma İstanbul Gelişim Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı kapsamında, Prof. Dr. Ayten Erdoğan danışmanlığında Beyzanur Karakoç tarafından yürütülecektir. Çalışmanın amacı Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı ile Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çocuğunuzdan/ katılımcıdan bazı anketleri doldurması istenecektir. Çalışmanın geçerli ve güvenilir olması için ankette yer alan soruları içtenlikle cevaplamanız ve boş bırakmamanız önemlidir. Soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur, size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkına sahiptir. Çalışma boyunca kimliğinize yönelik kişisel bilgiler talep edilmeyecektir. Verdiğiniz bilgiler bilimsel araştırma amacı ile kullanılacaktır ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Çalışma ile ilgili herhangi bir soru sormak isterseniz Beyzanur Karakoç ( ) ile iletişime geçebilirsiniz.

Çalışmaya verdiğiniz katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Çalışma ile ilgili verilen bilgileri okudum ve kendi bireysel onayım ile katılıyorum.

Tarih: .../.../20..

İmza:

EK - B

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:

Kız Erkek

2. Yaşınız:

17 18

3. Annenizin eğitim düzeyi:

İlköğretim

Lise

Üniversite

4. Babanızın eğitim düzeyi:

İlköğretim

Lise

Üniversite

5. Anne-babanızın birliktelik durumu:

Birlikte

Ayrı

EK - C**WESTSIDE SINAV KAYGISI ÖLÇEĞİ (WSKÖ)**

	Daima doğru	Genellikle doğru	Ara sıra doğru	Nadiren doğru	Asla doğru değil
1.Önemli bir sınav yaklaştıkça ders çalışmaya yoğunlaşmam da zorlaşır.					
2.Ders çalışırken çalıştığım konuları sınavda hatırlayamayacağım diye endişelenirim.					
3.Önemli sınavlar sırasında yanlış yapıyorum diye düşünürüm.					
4.Önemli sınavlar sırasında dersten kalacağım diye düşünürüm.					
5.Önemli sınavlarda dikkatimi kaybederek bildiğim şeyleri hatırlamayabilirim.					
6.Sınav sorularının yanıtlarını sınav bittikten sonra hatırlarım.					
7.Önemli bir sınav öncesinde öylesine endişelenirim ki sonunda en iyi sınavımda bile çok yorgun olurum.					
8.Önemli bir sınavdayken kendimi keyifsiz hissederim.					
9.Önemli bir sınavdayken gerçekten kendim değilmişim gibi hissederim.					
10.Önemli sınavlar sırasında bazen zihnimi başka yerlere dağılmış olarak bulurum.					
11.Bir sınavdan sonra soruları yeterince iyi yanıtlayıp yanıtlayamadığım konusunda endişelenirim.					

EK – D

OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU ÖLÇEĞİ KISA FORMU (ODKÖ)

Aşağıda verilmiş olan her bir ifadeyi size verilmiş olan uygunluk derecesine göre işaretleyiniz.

	Hiç uygun değil (1)	Uygun değil (2)	Biraz uygun (3)	Uygun (4)	Tamamen uygun (5)
1.Önemli olmadığını bilsem de başkalarının hakkımda ne düşündüğü beni endişelendirir.					
2.İnsanların benimle ilgili olumsuz izlenimleri olduğunu bilsem bile bunu umursamam.					
3.Çoğu zaman, insanların benim kusurlarımı fark edeceklerinden korkarım.					
4.Başkalarının beni onaylamayacağından korkarım.					
5.Diğer insanların bende bir kusur bulacaklarından korkarım.					
6.Diğer insanların hakkımdaki düşünceleri beni rahatsız etmez.					
7.Birileriyle konuşurken, benim hakkımda ne düşünecekleri ile ilgili endişelenirim.					
8.Genellikle başkaları üzerinde nasıl bir izlenim bıraktığımla ilgili olarak endişe duyarım.					
9.Eğer birisi benimle ilgili bir değerlendirmede bulunursa, bu beni çok fazla etkilemez.					
10.Bazen diğer insanların hakkımda ne düşündükleri ile ilgili olarak fazla endişelendiğimi düşünüyorum.					
11.Çoğunlukla yanlış bir şey yapacağım ya da söyleyeceğim diye endişelenirim.					

EK – E

SOSYAL ONAY İHTİYACI ÖLÇEĞİ (SOİÖ)

Aşağıda yer alan maddeler sizlerin çeşitli sosyal durumlardaki tutumlarınıza yöneliktir. Aşağıda yer alan maddeleri dikkatlice okuyup, kendinize en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

	Tamamen katılıyorum (5)	Katılıyorum (4)	Kararsızım (3)	Katılmıyorum (2)	Kesinlikle katılmıyorum (1)
1.Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.					
2.Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.					
3.Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.					
4.Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.					
5.Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.					
6.Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.					
7.Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.					
8.Eleştiri almaktan kaçınırım.					
9.Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.					
10.Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.					
11.Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.					

12.Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.					
13.Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.					
14.Reddedilmeyi utanç verici bulurum.					
15.Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.					
16.Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.					
17.Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.					
18.Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.					
19.Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.					
20.Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulsam bile ben de gülümserim.					
21.Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.					
22.Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.					
23.Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.					
24.Onaylanıp onaylamadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.					
25.Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.					

EK – F

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

Toplantı No	Toplantı Tarihi	Toplantı Saati	Toplantı Yeri
2023 – 03	08.03.2023	14.00	Online

KARAR NO: 2023-03-102: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programı 211424076 numaralı Beyzanur KARAKOÇ' un "Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı İle Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 18.01.2023 tarih ve 2023-02 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

EK – G

İSTANBUL VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZİNİ

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-44-73972405
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Beyzanur KARAKOÇ)

07.04.2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 06.04.2023 tarihli ve e-59090411-20-73934464 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzni konulu ilgi (b) oluru ve kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenmiş örnekleri ekte gönderilmiştir.

İlgi (a) genelgenin 28. maddesinde; "Araştırma uygulama izni alan kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporlarını, izni aldıkları ilgili birime çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde göndereceklerdir." ifadesi yer almaktadır.

Olur gereğince işlem yapılması ve araştırma sonuç raporunun ekte sunulan örneğe göre Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

